

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра педагогіки та методики технологічної освіти**

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Савченко Л. О.
« ____ » _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____
« ____ » _____ 2023 р.

**ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО
НАВЧАННЯ**

Кваліфікаційна робота студентки
групи ТНІм-22
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності
014.10 Середня освіта (Трудове
навчання та технології)
Зоріної Марії Олександрівни

Керівник: к. пед. н, доцент
Волкова Н. В.

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS _____ Кількість балів _____
Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, _____,
розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ	9
1.1. Тракткування поняття «естетичне виховання» та «естетична культура» в науково-методичній літературі.....	9
1.2. Естетична культура-мета естетичного виховання.....	14
1.3. Формування естетичного виховання учнів у період становлення особистості.....	20
1.3.1. Роль естетичного потенціалу праці у творчому розвитку особистості.....	25
1.4. Педагогічні умови формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання.....	29
Висновки до першого розділу.....	33
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ.....	35
2.1. Аналіз стану проблеми формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання.....	35
2.2. Експериментальна робота з формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання.....	41
2.3. Результати дослідно-експериментальної роботи.....	54
2.4. Методична розробка плану-конспекту уроків на тему: «Використання зорових ілюзій у проектуванні одягу»; «Основи колористики. Роль кольору в композиції (кольоровий тон, насиченість, світло у кольорі)».....	57
Висновки до другого розділу.....	64

ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	69
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Основи естетичного виховання особистості закладаються у школі. На даному етапі розвитку суспільства одним з найважливіших завдань є значне поліпшення художньої освіти та естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання. Завдання естетичного виховання – сформувати в старшокласника здатність естетично ставитися до світу: сприймати і оцінювати справді прекрасне, піднесене, комічне, трагічне, своєю діяльністю множити красу оточуючого. Але естетичне ставлення не обмежується якоюсь однією сферою діяльності - воно стосується всього, що освоїла особистість у процесі навчання, моральному, фізичному та іншому вихованні. Тому воно пов'язується, з одного боку, з розумовим, трудовим, політичним, моральним, фізичним вихованням, базується на них. З іншого боку, виявлення у процесі естетичного виховання прекрасного у різних сферах діяльності, насолода їм стимулює людину до самовдосконалення у цьому напрямі. Естетичне ставлення людини до світу формується та розвивається протягом усього її життя. Разом про те не всі періоди життя рівноцінні для естетичного розвитку. Багато педагогів і діячі культури та мистецтвознавців (К. Ушинський (1824–1870), В. Сухомлинський (1918–1970), М. Бажан (1886–1941), Л. Українка (1871–1913), М. Драгоманов (1841–1895), О. Бойченко (1913–1983), І. Огієнко (1869–1934) та ін.) вказують на важливе значення в цьому відношенні підліткового віку. Особливості учнів цього віку найбільш сприяють формуванню вони естетичного виховання. Будь-який, найширший розмах естетичного виховання в старших класах не може компенсувати того, що втрачено в ранньому віці. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив зробити висновок у тому, що естетичне виховання вже у початкових класах має недостатній рівень і є значні рівні розбіжності у віці. В окремих класах вже в перші роки навчання втрачається інтерес до прекрасного, знижуються багато критеріїв естетичного розвитку. У той же час дослідження Л. Занкова та інших вчених свідчать, що при відповідній роботі у молодших школярів вдається сформувати досить високий рівень естетичного сприйняття. Це

говорить про те, що така робота має проводитися і з підлітками, і зі старшокласниками. Тільки в цьому випадку можна буде говорити про позитивне естетичне виховання учнів у процесі профільного навчання. Спільними проблемами естетичного виховання займалися багато педагогів і вчених, а саме: М. Заньковецька (1854–1934), М. Коцюбинський (1864–1913), О. Гончар (1918–1995), А. Малишко (1877–1920) та інші вчені. Разом про те питання формування естетичної культури та естетичного виховання під час профільного навчання вивчено недосконало, що й визначило вибір нами теми магістерської роботи: **«Естетичне виховання учнів у процесі профільного навчання»**.

Об'єктом дослідження є процес навчання у процесі профільного навчання.

Предметом дослідження – формування естетичного виховання учнів на уроках технологій.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання.

В основі дослідження лежить *припущення* про те, що естетичне виховання учнів у процесі профільного навчання дістане розвитку завдяки веденню таких умов:

а) перша педагогічна умова: *створення сприятливого навчального середовища*: організація класних кімнат та навчальних приміщень, що сприяють естетичному сприйняттю, з використанням художнього декору та витворів мистецтва та використання природних елементів;

б) друга педагогічна умова: *використання сучасних технологій в мистецькому навчанні*: впровадження сучасних засобів та програм для розвитку творчих навичок (графічні редактори, віртуальні майстерні тощо) та сприяння використанню цифрових медіа для створення та презентації мистецьких проєктів;

в) третя педагогічна умова: *стимулювання самовираження та*

самооцінки: заохочення учнів виражати свої ідеї та емоції через мистецтво, організація сесій арт-терапії для розвитку емоційного і творчого самовираження.

Завдання дослідження:

1. Вивчити стан проблеми у психолого-педагогічній літературі.
2. Виявити рівень естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання.
3. Розробити критерії та рівні сформованості естетичних смаків учнів.
4. Розробити методiku формування естетичної культури учнів на уроках технології.

У ході дослідження нами були використані такі методи: вивчення та аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з досліджуваної проблеми; спостереження; бесіди з учнями; анкетування, педагогічний експеримент.

Дослідно-експериментальна робота проводилася в Криворізький ліцей «Кредо» Криворізької міської ради, 10-А і 10-Б класи.

Апробація результатів дослідження. Кваліфікаційна робота пройшла апробацію на:

– Всеукраїнській науково-практичній конференції *«Управління розвитком ЗП(ПТ)О на засадах педагогічної логістики: стан, реальі, досвід»*. Кафедра професійної і вищої освіти ЦУПО ДЗВО «Університет менеджменту освіти». Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Чернівецькій області. 17 листопада 2022 року.

– *Міжнародній науково-практичній конференції «Філософські аспекти професійної освіти»*. Кафедра професійної освіти економічного факультету Херсонського державного аграрно-економічного університету. 17 листопада 2022 року.

– Регіональній науково-практичній конференції молодих учених *«Актуальні проблеми освітньої галузі України»*. Херсонський національний технічний університет. 14 лютого 2023 року;

– Всеукраїнській науково-практичній конференції «Модернізація змісту освіти у підготовці майбутніх професійно-педагогічних фахівців», що проводилася на базі факультету дошкільної і технологічної освіти, кафедри педагогіки та методики технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету. 21 квітня 2023 року.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

1.1. Трактування поняття «естетичне виховання» та «естетична культура» в науково-методичній літературі

Перш ніж почати розглядати поняття «естетичне виховання», слід зупинитися на розгляді таких понять, як «естетика», «естетична культура», «культура». Термін «естетика» походить від грецького слова *aisthetikos* - чутливий. Це слово як назва певної науки вперше запроваджено німецьким теоретиком мистецтва А. Баумгартеном. Його працю «Естетика» було опубліковано 1750 року. З того часу словом «естетика» стала означати галузь наукових знань. Але сама естетика зародилася значно раніше, її витoki сягають із глибокої давнини. Вже на зорі цивілізації в людини розвинулася здатність відчувати красу навколишніх предметів. Цю здатність називають естетичним почуттям [29, с.340]. В Українському педагогічному словнику естетика визначається як «наука про загальні закономірності художнього освоєння дійсності людиною, про сутність та форму відображення дійсності та перетворення життя за законами краси, про роль мистецтва у розвитку суспільства» [9, с.119]. О.Омельяненко та В.Кузьмінський вважають, що естетика – це «наука про прекрасне та її роль у житті людини, про загальні закони художнього пізнання дійсності, розвиток мистецтва» [16, с.404]. Поняття «естетичне виховання» має також багато визначень. Так, в Українському педагогічному словнику йдеться, що «естетичне виховання – складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування та виховання естетичних почуттів, смаків, думок, художніх здібностей особистості, та її здатності сприймати та перетворювати дійсність за законами краси у всіх сферах діяльності людини» [9, с.119]. О. Кузьмінський та В. Омеляненко під естетичним вихованням розуміють «розвиток у людини почуттів прекрасного, формування умінь і навичок

творити красу в навколишній дійсності, вміти відрізнити гарне від потворного, жити за законами духовної краси» [16, с.404]. У словнику говориться, що «естетичне виховання - це соціально цілеспрямоване формування та розвиток відчуття, розуміння та потреби у прекрасному, а також прагнення жити та творити за законами краси» [14, с.293]. «Естетичне виховання – це цілеспрямована система дієвого формування людини, здатного сприймати і оцінювати прекрасне, досконале, гармонійне в житті та мистецтві, здатного жити і творити за законами краси [42, с.60]. У навчальному посібнику з естетики під естетичним вихованням розуміють «цілеспрямоване формування у людині його естетичного ставлення до дійсності. Це специфічний вид суспільно значущої діяльності, здійснюваний суб'єктом з метою створення системи орієнтацій у світі естетичних і художніх цінностей відповідно до уявлень, що склалися в даному конкретному суспільстві, про їх характер і призначення. У процесі виховання відбувається залучення індивідів до цінностей, переведення їх у внутрішній духовний зміст шляхом інтеріоризації. На цій основі формується та розвивається здатність людини до естетичного сприйняття та переживання, її естетичний смак та уявлення про ідеал. Виховання красою і через красу формує як естетико-ціннісну орієнтацію особистості, а й розвиває здатність до творчості, до створення естетичних цінностей ...у мистецтві» [40, с.229].

Н. Волкова вважає, що «естетичне виховання – це педагогічна діяльність, спрямовану формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси» [8, с.121]. М. Фіцула під естетичним вихованням розуміє «складову частину виховного процесу, безпосередньо спрямованого формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси переважають у всіх сферах діяльності» [34, с.293]. У словнику з естетики говориться, що «культура (походить від латинського cultura і означає обробіток, виховання, розвиток) – історично щабель розвитку нашого суспільства та людини, виражена (опредметнення) у результатах матеріальної та духовної діяльності людей, у створюваному ними «другому середовищі».

Поняття «культура» характеризує як рівень розвитку певних історичних епох, суспільно-економічних формацій, конкретних суспільств, націй та народностей, так і рівень удосконалення різних сфер людського життя та діяльності. У найширшому сенсі термін «культура» охоплює усе те, що визначає специфіку існування у світі; у вузькому значенні їм позначають лише сферу духовного життя людей» [39, с.167]. У словнику з виховання зазначається, що «культура – це історично певний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, виражений у типах і формах організації життя та діяльності людей, а також у створюваних ними матеріальних та духовних цінностях. Культура включає в себе результати предметної діяльності людей, способи людського ужитку, а також сили та здібності людей, що реалізуються в їх діяльності (знання, вміння, навички, світогляд, рівень уявлень про зовнішній світ, морального та естетичного розвитку, способи та форми спілкування» [14, с.108]. В Українському педагогічному словнику під культурою розуміється «сукупність практичних, матеріальних та духовних набутків суспільства, які відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства та людини та виражаються у результатах практичної діяльності. У вузькому розумінні культура – це сфера духовного життя суспільства, яка охоплює передусім систему виховання, освіти, духовної творчості (особливо мистецтва), і навіть суспільства та організації, які забезпечують їхнє функціонування (школи, музеї, театри, творчі організації тощо.). Одночасно під культурою розуміють рівень освіченості, вихованості людей, і навіть рівень оволодіння якоюсь галуззю знань чи діяльності» [9, с.182]. Нині ж подивимося, як у літературі визначають поняття «естетична культура». У словнику з етики естетична культура визначається як «спеціалізована частина культури суспільства, яка характеризує стан суспільства з погляду його здатності забезпечувати розвиток мистецтва та естетичних відносин. Естетична культура – системна освіта, що є складним утворенням. Системоутворювальним елементом естетичної культури є естетичні відносини та відповідна їм система естетичних цінностей. Ядром

естетичної культури та естетичного виховання є культура художня, чи мистецтво як діяльність, що породжує художні та об'єктивізуючі естетичні цінності. Важливою сферою естетичної культури є система естетичного виховання, що охоплює різні верстви населення. Естетична культура характеризує як суспільство, а й індивіда. Для того, щоб стати об'єктом естетичної культури, людина повинна опанувати систему естетичних відносин і цінностей, що склалася до неї. Це завдання вирішується через естетичну діяльність» [39, с.169-170]. У навчальному посібнику з естетики говориться, що «естетична та художня культура – найважливіші складові духовної подоби особистості. Від їх наявності та ступеня розвитку в людині залежить його інтелігентність, творча спрямованість устремлінь та діяльності, особливе ставлення до світу та інших людей. На понятійному рівні естетичне виховання особистості означає єдність естетичних знань, переконань, почуттів, навичок та норм діяльності та поведінки» [10, с.224-225]. У книзі «Естетична культура та естетичне виховання» під естетичною культурою розуміється «вся сфера матеріалізації здібностей людини освоювати та перетворювати природу та суспільне життя за законами краси» [42, с.38]. С. Мельничук пише, що під «естетичним вихованням розуміють систему засобів та продуктів, за допомогою яких людина естетично освоює світ і яка є органічною частинкою культури людства взагалі». І далі: «Естетичне виховання визначають також як сукупність усіх тих сторін матеріального, духовного та художнього життя суспільства, які безпосередньо впливають на формування у його членів специфічних духовних сил, спрямованих на створення різноманітних конкретно-чуттєвих цінностей і насамперед краси» [22]. У словнику з виховання естетична культура та естетичне виховання сприймається як «сукупність всіх сторін і форм освоєння людиною дійсності. Вона є частиною духовної культури, пов'язана з розумінням прекрасного в житті та мистецтві і включає різні види естетичних цінностей і естетичної діяльності» [14].

Н.Волкова, А.Кузьмінський та В.Омельяненко під естетичною культурою розуміють «сформованість у людини естетичних знань, смаків,

ідеалів, розвиток здібностей до естетичного сприйняття дійсності, творів мистецтва, потреба вносити прекрасне в навколишню людину світ, зберігати красу природи» [8, с.122; 16, с.404].

Н. Мойсеюк вважає: «Естетична культура – це здатність особи до повноцінного сприйняття, правильному розумінню прекрасного в мистецтві та діяльності, бажання і вміння будувати своє життя за законами краси» [23, с.428].

І. Підласий естетичну культуру визначає як «складову частину культури духовної, яка передбачає вміння відрізнити прекрасне від потворного, шляхетне від вульгарного. І не лише в мистецтві, але також у будь-якому прояві життя: у праці, побуті, поведінці людини» [29, с.340]. Аналіз наведених вище формулювань поняття «естетичне виховання» та «естетична культура» показав, що з вирішення обраної нами теми найбільше підходить визначення Н. Волкової [8, с.122]. Тому під естетичним вихованням учнів ми розумітимемо сформованість у учнів естетичних знань, смаків, ідеалів, розвиток здібностей до естетичного сприйняття дійсності, творів мистецтва, потреба вносити прекрасний в навколишній світ людини, зберігати красу природи.

Естетичне виховання учнів у процесі профільного навчання є важливим аспектом їх загального розвитку, спрямованим на формування естетичних знань, смаків, ідеалів та розвиток здібностей до естетичного сприйняття навколишнього світу і творів мистецтва. Процес естетичного виховання сприяє розкриттю творчого потенціалу учнів у процесі профільного навчання, вихованню в них почуття прекрасного, культури сприйняття краси природи та мистецтва.

Цей підхід сприяє гармонійному розвитку особистості, розширює її культурний кругозір та дозволяє краще розуміти та оцінювати різноманітні вираження мистецької та природної краси. Естетичне виховання також формує в учнів у процесі профільного навчання почуття відповідальності за збереження краси природи, стимулюючи їх долучатися до процесів охорони

навколишнього середовища.

Отже, естетичне виховання визнається ключовим елементом повноцінного громадянського та культурного розвитку учнів у процесі профільного навчання, що сприяє становленню гармонійної особистості, здатної цінувати і творити красу в різних сферах життя.

1.2. Естетична культура – мета естетичного виховання

Метою естетичного виховання є формування високого рівня естетичної культури особистості, її здатність до естетичного освоєння дійсності. Її рівень виявляється як у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, смаків, потреб, ідеалів), так і у розвитку умінь та навичок активної перетворюючої діяльності у мистецтві, праці, побуті, людських взаємин. Н.Волкова вважає, що естетичне свідомість – це така форма суспільної свідомості, яка є художньо-емоційним засвоєнням дійсності через естетичне сприйняття, почуття, смаки, ідеали і виявляється в естетичних поглядах та творчій діяльності [8, с.122]. На її думку, структуру естетичної свідомості складають:

- естетичне сприйняття, яке виявляється у спостережливості, умінні помітити найголовніше, що відображає зовнішню та внутрішню красу предмета, явища, процесу, відчути радість від побаченого, відкритого;

- естетичні почуття, почуття насолоди, яку відчуває людина, сприймаючи прекрасне у навколишній дійсності, витворах мистецтва;

- естетичні судження, передають ставлення особистості до певного предмета, явища. У педагогічній практиці неприпустимо нав'язування вчителем учням своїх уявлень. Навпаки, він повинен допомогти їм проявити самостійність у виявленні естетичної цінності предметів;

- естетичний смак, виявляється як емоційно-оцінне ставлення людини до прекрасного. Він має вибірковий, суб'єктивний характер. Стандартних смаків не існує, він пов'язаний з ідеальним баченням та сприйняттям навколишньої дійсності;

- естетичний ідеал – це своєрідний зразок, з позицій якого особистість оцінює явища, предмети дійсності відображає уявлення про красу, її критерії [8].

Формування в особистості естетичної культури як складова процесу формування її духовного світу має на меті формування гармонійно розвиненої особистості. Специфічним завданням тут виступає формування естетичних поглядів, ідеалів, смаків та почуттів, низки психологічних моментів, сукупність яких становить естетичну свідомість – одну з форм реалізації всього змісту свідомості. Водночас у літературі виділяють специфічні завдання формування естетичної культури та естетичного виховання особистості. Формування всебічно розвиненої особистості неможливе без базування в неї естетичного ставлення до соціального та природного середовища, духовних феноменів суспільства. Тому головне завдання естетичного розвитку, естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання є формування естетичного ставлення до дійсності. Оскільки це відношення обумовлюється свідомістю, можна сказати, що специфічною метою естетичного виховання є формування естетично розвиненої особистості, здатної до естетичної творчості в будь-якій сфері діяльності. Таким чином, ставлення виступає одним із важливих етапів у складному механізмі процесу перетворення ідеальної естетичної свідомості на естетичну діяльність. Естетичне ставлення проявляється насамперед як здатність до естетичного сприйняття, естетичної оцінки та естетичної діяльності. Звідси суттєвими завданнями у формуванні естетичної культури особистості є:

- виховання здібності та потреби створювати, творити за законами краси як результат поєднання двох здібностей – творчої та естетичної;

- виховання здатності до естетичної діяльності на основі спеціальних, професійних здібностей та навичок: чим вищий рівень спеціальних знань та умінь, тим більше підстав для переходу людини від виробництва «за міркою виду» до виробництва «за законами краси»;

- виховання таких здібностей, у яких проявляються властиві всім видам

людської діяльності якості особистості, психологічні властивості – активно-творчу уяву, фантазія, пам'ять і увагу, здатність до асоціативного мислення, воля та працьовитість;

- розвиток здатності до естетичного сприйняття, естетичної оцінки, переживання, естетичного судження. Зрозуміло, необхідно враховувати, що естетична реакція пронизує весь процес естетичної діяльності – з моменту цілепокладання до оцінки результату цієї діяльності, а формування естетичної культури особистості є процесом утворення у неї естетичних установок, ціннісних орієнтацій у сфері почуттів, потреб, інтересів, ідеалів та смаків, критеріїв оцінки та принципів естетичного ставлення до дійсності [13, с.24-25]. На понятійному рівні естетичне виховання учнів у процесі профільного навчання означає єдність естетичних знань, переконань, почуттів, навичок та норм діяльності та поведінки. Своєрідний якісно-кількісний сплав цих складових у духовній структурі особистості висловлює міру освоєння його естетичної культури суспільства, одночасно визначаючи також міру можливостей творчої самовіддачі. Становлення та розвиток рівні естетичної культури пов'язуються з можливістю адекватної орієнтації особистості у різноманітній системі естетичних та художніх цінностей, відповідної мотивації її естетичної позиції по відношенню до них, що залежить, у свою чергу, від таких характеристик, як розвиненість образного мислення, сформованість навичок аналізу естетичних та художніх явищ їх структурної даності, у єдності феноменальних (зовнішніх) та змістовних (внутрішніх) параметрів. Міра виразності цих навичок, здібностей та потреб у діяльності та поведінці особистості таки характеризує рівень її естетичної культури та естетичної вихованості [40, с.227]. Формування естетичної культури та естетичної вихованості особистості насамперед залежить від впливу соціальних та психологічних факторів. Якщо перше їх визначається суспільно-політичним ракурсом життя, умовами матеріального існування людей, то другі – індивідуальні. Вони визначаються анатомо-фізіологічними особливостями будови нервово-мозкового апарату людини, рухливістю,

гнучкістю чи інертністю її психіки тощо. Слід враховувати і такий чинник, як накопичений у процесі індивідуального розвитку особистості запас колірних, звукових і пластичних вражень, особливості впливу та широта яких багато в чому визначається середовищем, віком та, найголовніше, характером діяльності індивіда та багатством його спілкування. Емоційний досвід людини є показником її соціальної активності. Активне включення індивіда у різнобічну життєдіяльність у разі потреби розширює сферу його емоційного життя. Естетичне виховання має власну, певну структуру. Так, Н.Мойсеюк вважає, що естетичне виховання містить у собі такі компоненти:

- естетичне сприйняття – здатність виділяти в мистецтві та житті естетичні якості, образи та переживати естетичні почуття;
- естетичні почуття - емоційні етапи, викликані оцінним ставленням людини до явищ дійсності та мистецтва;
- естетичні потреби – потреби у спілкуванні з художньо-естетичними цінностями, в естетичному переживанні;
- естетичний смак – здатність оцінювати витвори мистецтва, естетичні явища з позиції естетичних знань та ідеалів;
- естетичні ідеали – соціально та індивідуально-психологічно певні уявлення про досконалість краси в природі, суспільстві, людині, мистецтві; - художні вміння, здібності у сфері мистецтва [23, с.428]. Розглянемо їх.

Процес естетичного виховання і, отже, виховання естетичної культури особистості починається з формування в кожній особі потреби та можливості естетичного сприйняття. На початковому етапі цього процесу, вирішальна роль належить педагогу. Дуже багато визначається тим, якою мірою він підготовлений до виконання своєї важливої місії: якою мірою він сам опанував естетичне багатство, наскільки глибоко розвинена в нього здатність до тонкого естетичного сприйняття. Адже ніхто не народжений із готовою здатністю сприймати світ як прекрасний чи потворний. Людина народжується лише із задатками до такого сприйняття. Існують деякі специфічні особливості естетичного сприйняття учнями.

Практика показує, що естетичне сприйняття має музика, живопис та твори мистецтва. Залучити школярів до музики до світу прекрасного допомагають «суміжні» види мистецтва – література, кіно, театр. Для розвитку структурних елементів естетичної свідомості та естетичної культури особистості необхідно закріпити ті чи інші психічні процеси у стійких психічних утвореннях та фізіологічних процесах. В естетичній свідомості культурі особистості такою основою служить естетичне почуття, що є концентрованим проявом та закріпленням сили відповідних емоцій та переживань. Якщо педагогу в процесі виховання вдається закріпити в естетичних почуттях що виникають при зустрічах з естетично значущими предметами та явищами емоції та переживання, то надалі учні вже і без його допомоги шукатимуть зустрічі з прекрасним у природі, житті, мистецтві та музиці та відчуватимуть глибокі почуття радості, захоплення, здивування, захоплення чи гніву, обурення тощо. Це пояснюється тим, що певне естетичне почуття в індивіді, виникає знову в умовах і станах, близьких до тих, якими були викликані в минулому його емоції і переживання. Формуванням естетичного почуття закінчується процес чуттєво-емоційного естетичного розвитку особистості. На основі сформованості естетичних почуттів може зрости та зростає нова естетична освіта або елемент естетичної культури особистості – естетичний смак. Естетичний смак – це регулююча серцевина всієї структури розвиненої естетичної свідомості чи естетичної культури особистості та естетичної вихованості. Це своєрідний гнучкий міст, що пов'язує між собою чуттєву та раціональну частини естетичної культури особистості, емоційну та інтелектуальну сфери. З психологічної точки зору естетично смак відноситься до досить стійких утворень. У складній ієрархії людських здібностей він займає особливу ключову позицію. Естетичний смак як би незримо прокреслює контури цілеспрямованої діяльності людини, спрямованої до досягнення в ній оптимальних та найбільш досконалих результатів. Шляхи формування естетичного смаку досить складні. Нерідко спостерігається, що людина може досягти внутрішнього чуттєвого комфорту,

але водночас бути духовно, інтелектуально незадоволеною. Буває і навпаки. Людина веде цікаве та напружене інтелектуальне життя, відчуваючи при цьому або не відчуваючи зовсім тугу за прекрасним, або просто «емоційний голод». Емоційне та інтелектуальне життя людей у таких випадках хіба що роздвоюється і розвивається паралельно. І причина тому – відсутність у житті справді естетичних початків та змісту. Таким чином, загалом естетичний смак можна визначити як систему чуттєво-раціональних переваг особистості, що виростають на основі історично детермінованих уявлень кожного індивіда про прекрасне і спонукають його до активної, що відповідає ідеалу життєдіяльності [42, с.51-58]. Формування естетичного смаку учнів у процесі профільного навчання передбачає включення в різнобічні види естетичної діяльності, залучення до різних видів художньої творчості. Будь-яка одностороння діяльність веде до нерозвиненості та обмеженості естетичного смаку, порушує діалектику об'єктивного та суб'єктивного в оцінному ставленні до естетичних предметів. У всій складній ієрархії естетичної культури особистості, на всіх етапах її естетичного розвитку та у всіх структурних естетичних свідомостей присутній естетичний ідеал, що являє собою ніби константу, навколо якої об'єднуються всі чуттєві та інтелектуальні елементи, поєднуючись в єдине ціле.

У літературі виділяють (залежно від характеру активності людини у різні періоди її життя) такі етапи формування естетичної культури особистості [22, с.5-7]:

I етап – перед естетичний, від народження до 3-х років, коли у дитини формуються основні психічні механізми естетичної уяви, виникають перші елементи естетичної спрямованості дитини – зачатки естетичних потреб, установок та ін. На цьому етапі важливо забезпечити естетичне оточення дитини;

II етап – власне естетичний, із 3-х до 7 років, коли переважає художньо-ігрова діяльність. На цьому етапі естетичне ставлення до людей, тварин, навколишньої дійсності розвивається головним чином через мистецтво та

художні ігри, які в цей період є головним інструментом естетичного виховання дитини. У зв'язку із цим вихователь дитячого садка повинен мати спеціальну естетичну підготовку та певний рівень естетичної культури;

III етап естетичного розвитку пов'язаний із переходом до навчальної діяльності у загальноосвітній школі, де переважає пізнавальна діяльність. Тому на даному етапі до системи шкільної освіти включають елементи естетичного виховання для того, щоб залучити учнів до оволодіння науковими знаннями та одночасно розвинути їх естетичні почуття.

IV і V етапи формування естетичної культури та естетичного виховання особистості охоплюють час навчання після загальноосвітньої школи (заклади передфахової освіти, університети та ін. навчальні заклади) та пізніший період. Зміст естетичного виховання у школі конкретизується у програмах з літератури, музики, образотворчого мистецтва, основ наук, у різних самодіяльних об'єднаннях учнів (хорах, ансамблях, оркестрах, драматичних, хореографічних гуртках), у роботі студій (спортивних, художніх), на уроках технологій, під час факультативів з етики, естетики, різних видів художньої творчості, історії мистецтва та ін. Джерелами естетичного виховання та естетичної культури є художня література, музика, образотворче та театральне мистецтво, кіно, природа, естетика шкільних приміщень, зовнішній вигляд вчителів та учнів, взаємини між вчителями та школярами та багато іншого. З проведеного нами аналізу літературних джерел можна сказати, що естетична культура є головною метою естетичного виховання. Естетична культура особистості означає єдність естетичних знань, переконань, почуттів, навичок та норм діяльності та поведінки особистості.

1.3 Формування естетичного виховання учнів у період становлення особистості

Основи естетичної культури особистості закладаються у школі. Особливе місце у формуванні естетичної культури займає література, музика та образотворче мистецтво, декоративно-ужиткове мистецтво на уроках

технологій. У процесі вивчення цих предметів учні у процесі профільного навчання, знайомлячись життям та діяльністю видатних письменників, композиторів, художників, долучаються до їхньої творчості. Декоративно-ужиткове мистецтво має велику силу впливу на людину, особливо на учня у процесі профільного навчання. Але без спеціальної освіти не можна говорити про розуміння мистецтва та його виховне значення. Сучасна загальноосвітня школа із профільним навчанням спрямовує свої зусилля як на розвиток в учнів інтересу до навчання загалом, а й формування у них елементарних естетичних знань, умінь і навичок. Це необхідно для того, щоб кожен випускник школи навчився розуміти мистецтво, осягати його художній зміст. Але тут треба визнати, що діюча система навчання на уроках технологій в школі поки що не в змозі повною мірою вирішити це завдання. Необхідно як розвиток в учнів певних творчих здібностей, а й оволодіння ними спеціальними знаннями, які включають розуміння прекрасного. Способи набуття та застосування знань учнями у процесі цілеспрямованого навчання безпосередньо позначається на тому, наскільки усвідомлено учні використовують накопичені знання у подальшому сприйнятті. Усвідомлене сприйняття, забезпечене відомою системою знань, сприяє виділенню суттєвих ознак сприйманого матеріалу та включенню до системи вже наявних знань.

Завдання естетичного виховання – сформувати в людини здатність естетично ставитися до світу: сприймати та оцінювати справді прекрасне, піднесене, комічне, трагічне, своєю діяльністю множити красу оточуючого. Але естетичне ставлення не обмежується якоюсь однією сферою діяльності - воно стосується всього, що освоїла людина в науковому пізнанні, моральних та політичних відносинах у суспільстві. Тому, з одного боку, воно пов'язане з працею, інтелектуальним, моральним, фізичним вихованням та базується на них. З іншого боку, виявлення у процесі естетичного виховання прекрасного у різних сферах (навчання, поведінці), насолода їм стимулює особистість до самовдосконалення у цьому напрямі. Естетичне ставлення особистості до світу формується та розвивається протягом усього життя. Разом про те в

повному обсязі періоди життя рівноцінні для естетичного розвитку. Багато педагогі, діячі культури (К. Ушинський, О. Заїчківський) вказують важливе значення цьому плані молодшого і середнього шкільного віку. Особливості дітей цього віку найбільше сприяють формуванню вони естетичної культури.

Згідно з концепцією естетичного розвитку особистості, різні періоди життя мають свої особливості та внесок у формування естетичної культури. Молодший і середній шкільний вік, на думку багатьох педагогів і діячів культури, визначаються особливо важливими періодами для розвитку естетичних уявлень та смаків у дітей.

Українські вчені також висвітлюють важливість естетичного виховання в ранньому шкільному віці. Наприклад, видатний український педагог та психолог Костянтин Ушинський, який вніс значний внесок у розвиток педагогіки в XIX столітті, відзначав важливість формування естетичних почуттів та здатності до сприйняття краси в дитячому віці. Ушинський підкреслював, що розвиток естетичних здібностей допомагає формувати гармонійну особистість.

Крім того, інші українські педагоги та вчені, такі як В. Сухомлинський, О. Заїчківський, також акцентували увагу на значущості естетичного виховання в ранньому дитинстві та середньому шкільному віці. Вони розглядали естетичний розвиток як важливий елемент гармонійного розвитку особистості, впливаючи на формування чуття краси та творчих здібностей.

Таким чином, українські педагоги в історії освіти визнають важливість розвитку естетичної культури, особливо на етапі молодшого та середнього шкільного віку. Прогалини в естетичному розвитку молодшого учня часто виявляються непоправними навіть за систематичної роботи середніх і старших класах. Навіть найширший розмах естетичного виховання у старших класах не може компенсувати того, що втрачено у більш ранньому віці. Разом про те дослідники, вивчаючи постановку естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання, відзначають загалом недостатній рівень художньої освіти учнів і констатують значні відмінності у цьому рівні. В окремих

початкових класах у дітей уже в перші роки навчання зникає інтерес до прекрасного, знижуються критерії естетичного розвитку. У той самий час роботи Л. Занкова, І. Алтухова та інших науковців свідчать, що з відповідної роботи в молодших школярів вдається сформувати досить високий рівень творчого сприйняття.

Це дозволяє припустити, що причиною низького рівня естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання не особливості їхнього віку, а недостатньо ефективні методи роботи педагогів. Звідси стає зрозумілим, що у сфері естетичного виховання можливості учнів явно занижуються, організована в процесі естетичного виховання діяльність педагогів недостатньо націлена на активізацію внутрішнього світу дитини, що складається у неї системи ціннісних орієнтацій, мало зачіпає її емоційно-естетичний досвід, не забезпечує взаємодію цього зафіксованим у естетичних цінностях досвідом людства. Учні-підлітки розвинені зараз інтелектуально, але водночас їм необхідно стати інтелігентними у справжньому значенні слова. Період навчання у випускових класах займає у різноманітному процесі естетичного розвитку учня особливе за важливістю місце. Саме в цей час закладаються основи світогляду, формуються уподобання, естетичні ідеали учнів.

Розглядаючи проблеми, пов'язані із залученням підлітків до світу прекрасного, не можна не зупинитися на одному з суттєвих факторів, що характеризують вступ учня до підліткового віку. Це - мутація, фізіологічне явище, що є процесом більш-менш різких змін у співочих органах.

Старший підлітковий вік охоплює період випускових класів і характеризується рядом загальних параметрів. До особливостей старшого підліткового віку належить підвищена стомлюваність. Це пов'язано з витрачанням все зростаючої кількості енергії, особливо нервової, в умовах, коли виникає невідповідність між розвитком серця, судин, і загальним зростанням тіла. Страждає і мозок, який не отримує необхідної кількості крові. Малокровість мозку є однією з причин швидкої втоми, млявості, іноді

непритомності. Якщо підлітку не створено щадний режим праці та відпочинку, надмірні витрати енергії неминучі, ще одна особливість. Виявляючи інтерес до нових пісень і творам, старші підлітки тяжіють разом з тим до стереотипних дій і стандартів поведінки, чому може бути лише одне пояснення: стандарти поведінки менш стомливі. Ця вікова особливість дає вчителю технологій важливу нитку для проведення та організації уроку: при всій різноманітності застосовуваних форм і методів роботи основа уроку, його структура повинна, як правило, залишатися незмінною. Спостереження фізіологів показують, що характерна риса організму підлітка старшого віку полягає в певному вирівнюванні розвитку серця і судин, що призводить до закінчення нареченого недокрів'я мозку. Звідси необхідність заміни правильного режиму праці та відпочинку енергійною зарядкою. Старший підліток відчуває надлишок енергії. Відсутність бережливого ставлення до себе – характерна риса старших підлітків так само, як і атмосфера подолання труднощів чи не найприємніша для них. Складні завдання вони виконують із великим азартом. Однак, спираючись на збільшену активність учнів, вчитель повинен бути все ж таки досить обережним зі старшими підлітками: переважна більшість старшокласників продовжує перебувати у стані гострої мутації. Інтерес – чудовий стимул до вчення та долучення на уроках технологій.

З вище сказаного можна зробити такий висновок: основи естетичної культури та естетичне виховання учнів закладаються в школі. Важлива роль цьому відводиться урокам технологій. Оволодіння учнями у процесі профільного навчання спеціальними знаннями у сфері технологічного циклу дисциплін, – сприяє формуванню у школярів естетичної культури та естетичному вихованню.

Загальноосвітні заклади відіграють важливу роль у формуванні основ естетичної культури та естетичного виховання учнів, і особливе місце в цьому процесі відводиться урокам технологій. Ця дисципліна, в якій учні оволодівають не лише практичними навичками та знаннями в галузі

технології, але й освічуються щодо естетичних аспектів, сприяє глибокому розумінню та усвідомленню краси в різних аспектах.

Профільне навчання з технологічних дисциплін дозволяє учням оволодіти спеціальними знаннями в різних сферах техніки, дизайну та виробництва. Цей підхід не лише розвиває практичні навички, але й впливає на естетичний розвиток учнів. Учні вчаться розуміти та цінувати естетичні аспекти продуктів своєї творчості, а також розвивають здатність вирішувати завдання з точки зору дизайну та креативності.

Такий комплексний підхід сприяє не лише засвоєнню конкретних технічних навичок, але і формує в учнів глибоке розуміння та вдумливе сприйняття естетичних цінностей у виробничому та технічному середовищі. Отже, уроки технологій в школі виступають не лише як засіб передачі конкретних навичок, але і як засіб естетичного виховання, що сприяє формуванню повноцінної естетичної культури учнів.

1.3.1. Роль естетичного потенціалу праці у творчому розвитку особистості

Естетичний потенціал праці відіграє важливу роль у творчому розвитку особистості. Він визначається здатністю праці впливати на емоційний та естетичний стан людини, розкриваючи в собі не лише функціональні аспекти, але й естетичні, творчі можливості. Розглянемо ключові аспекти ролі естетичного потенціалу праці у творчому розвитку особистості: *творче самовираження*: естетичний аспект праці може стати важливим засобом для вираження творчих ідей та власної індивідуальності. Людина через свою працю може створювати не лише функціональні об'єкти, але і твори мистецтва, які виражають її внутрішні почуття та переживання; *емоційна здатність*: процес праці, особливо у творчій сфері, може викликати емоційні стани. Естетичний потенціал праці дозволяє особистості переживати радість, задоволення, вдумливість під час творчого процесу; *формування естетичних смаків*: праця в естетичних сферах сприяє формуванню та розвитку

естетичних смаків особистості. Людина в процесі створення або сприйняття мистецтва розвиває свої естетичні уподобання та вміння оцінювати красу; пошук інноваційних рішень: Естетичний потенціал праці може стимулювати пошук новаторських рішень. У творчій діяльності людина може експериментувати з формами, кольорами, текстурами, що сприяє розвитку творчого мислення та інноваційності; *збагачення культурного досвіду*: процес праці в естетичних галузях розширює культурний досвід особистості, допомагаючи їй відкривати нові течії в мистецтві, дизайні, архітектурі та інших областях.

Таким чином, естетичний потенціал праці виступає як важливий фактор у творчому розвитку особистості, сприяючи самовираженню, емоційному розвитку, формуванню естетичних смаків та пошуку новаторських рішень.

У поняття краси праці входять поняття про красу того, хто працює, про красу трудового процесу і про красу продукту праці. Кінцевий результат людських зусиль – продукт нашої праці – безпосередньо відображає всю глибину або зверхність, всю простоту або складність естетичних уявлень людини, відображає її ідеал краси [15].

В гармонійному розвитку дітей трудові та естетичні засади не тільки взаємодіють, але й взаємообумовлюються. «Трудове виховання, – казав В. Сухомлинський, – це, образно кажучи, гармонія трьох понять: треба, важко та прекрасно » [24].

Естетичний розвиток особистості, з однієї сторони є результатом різноманітної діяльності людини, з іншої – здійснення впливу на цю діяльність. Тому сферу естетичної активності людини розглядають в його праці, суспільній діяльності та широкій сфері моральних відносин. Свідоме розуміння естетичних закономірностей трудової діяльності немов би цементує, закріплює формування системи естетичних орієнтирів в трудовій сфері.

Естетичне виховання в процесі праці припускає здійснення певних виховних дій, а не є простим автоматичним побічним наслідком трудових

умов. Кожний педагог має ясно усвідомлювати їх, відчувати естетичні основи предмета діяльності. Естетичний вплив праці повинен плануватися та програмуватися так, як планується послідовне опанування трудових навичок та вмій [1].

Школа усім спрямуванням своєї діяльності має підтримати і розвинути у дітях потяг до краси, до естетичної праці. Підпорядковуватися цьому можуть вчителі усіх предметів, але найпомітніший вклад у формування естетичного ставлення до власної продуктивної праці мають внести, звичайно, предмети естетичного циклу, зокрема на уроки технологій [31].

Естетичне виховання учнів у процесі профільного навчання має специфічні особливості, які визначаються змістом та умовами їхньої навчальної діяльності. На уроках технологій, на відміну від уроків мови і літератури, образотворчого мистецтва та багатьох інших навчальних предметів, де в учнів формуються розуміння таких естетичних категорій як прекрасне і потворне, величне і низьке, трагічне і комічне та багато інших, виникає можливість розкрити і показати їм взаємовідносини між виробництвом, технікою і мистецтвом.

І це цілком закономірно, адже сприйняття і розуміння людиною прекрасного виникло головним чином у процесі трудової діяльності. У праці людина одержувала задоволення від успішних творчих, фізичних і розумових зусиль, від корисності вдосконалення виготовлених особисто предметів, оздоблення докільця. Ще здавна, створюючи різні утилітарні (пов'язані з практичною корисністю чи вигодою) предмети, людина постійно намагалася надати їм красивого вигляду. Промислова революція замінила ремесленне штучне виробництво серійним, що, з одного боку, потребувало спрощення форми і оздоблення предметів, а з другого різко збільшувало кількість однакових виробів і можливість їх масового використання. На основі цього перевороту і виникало більшість сучасних уявлень про красу речей. Прихильники давніх традицій, - деякі вчені і художники вважали, що століття машин згубило красу, і що прекрасні тільки вироби, зроблені власноруч, бо

вони несуть тепло руки майстра, тому що вони не подібні один на інший, тому що їх просто незначна кількість. Звідси виникло поняття про індивідуальність, нестандартність, як ознаки краси, про красу виробів, створених руками людини, про гармонію думки, душі і вміння, втілених в ній. Таке уявлення наближувало створення краси виробу з красою витвору мистецтва і активно пропагувало виріб, який вийшов з рук художника або народного майстра виробу машинного виробництва [15]. Тому педагогічно доцільно всіляко підтримувати намагання дітей виготовляти вироби своїми руками. Це може бути одяг, вишивки, серветки зв'язані гачком тощо. Духовна краса і цінність виробу, зробленого власноруч, ніяк не компенсується матеріальними витратами. Вироби, виконані своїми руками і руками своїх близьких, набагато дорожчі, ніж покупні.

Естетичний потенціал праці представляє собою важливий чинник у творчому розвитку особистості. Процес праці, насичений естетичними аспектами, сприяє творчому самовираженню, розвитку емоційної сфери та формуванню естетичних уподобань. Важливо визнати, що праця в естетичних галузях не лише створює функціональні об'єкти, але й є витвором мистецтва, що відображає внутрішній світ та творчий потенціал особистості.

У процесі творчої діяльності естетичний потенціал праці дозволяє особистості відчути радість та задоволення від власних досягнень, розвиває емоційну здатність та сприяє формуванню естетичного смаку. Крім того, цей потенціал стимулює інноваційний підхід до завдань, допомагаючи особистості експериментувати та шукати нові рішення.

Естетичний потенціал праці також сприяє збагаченню культурного досвіду, розширюючи горизонти та відкриваючи нові галузі в мистецтві та дизайні. Його вплив на творчий розвиток особистості є невід'ємною частиною формування глибокого внутрішнього світу та індивідуальної творчої самобутності. Таким чином, естетичний потенціал праці має ключове значення у стимулюванні та розкритті творчого потенціалу кожної особистості.

1.4. Педагогічні умови формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання

Формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання вимагає створення специфічного середовища та застосування конкретних педагогічних умов.

Ось деякі ключові педагогічні умови, які можуть сприяти розвитку естетичного смаку та культури учнів:

а) перша педагогічна умова: *створення сприятливого навчального середовища:* організація класних кімнат та навчальних приміщень, що сприяють естетичному сприйняттю, з використанням художнього декору та витворів мистецтва та використання природних елементів;

б) друга педагогічна умова: *використання сучасних технологій в мистецькому навчанні:* впровадження сучасних засобів та програм для розвитку творчих навичок (графічні редактори, віртуальні майстерні тощо) та сприяння використанню цифрових медіа для створення та презентації мистецьких проєктів;

в) третя педагогічна умова: *стимулювання самовираження та самооцінки:* заохочення учнів виражати свої ідеї та емоції через мистецтво, організація сесій арт-терапії для розвитку емоційного і творчого самовираження.

Ці педагогічні умови створюють умови для повноцінного розвитку естетичного виховання учнів, сприяючи їхньому творчому вираженню та розширенню художнього світогляду. Щодо першої педагогічної умови необхідно зазначити наступне, додатковий розгорнутий матеріал для створення сприятливого навчального середовища: *Інтерактивні елементи декору:* Використання інтерактивних дошок, де учні можуть залишати свої творчі відзнаки, наміти чи ілюстрації; Розміщення інтерактивних мап або стін, які відображають творчі інтереси кожного учня; *Зона відпочинку та читання:* організація кутка для відпочинку та читання з естетичним м'яким меблевим оформленням; Встановлення стендів із читальними списками рекомендованої

літератури, прикрашеними художніми елементами; *Використання кольорів та освітлення*: Вибір кольорів для декору, які стимулюють творчість та навчання (наприклад, теплі та насичені тони); Використання природного світла та додаткового освітлення для створення затишного та зручного простору; *Вивішування творчих робіт учнів*: Створення «стін творчості» або «галерей успіхів» для вивішування найкращих творчих робіт учнів. Відведення місця для виставок та презентацій, де учні можуть демонструвати свої художні досягнення; *Декор узголів'я та столів*: Застосування художніх малюнків чи орнаментів на узголів'ях крісел та стільців; Розміщення на столах художніх аксесуарів чи декоративних елементів; *Створення тематичних зон*: Розділення класної кімнати на тематичні зони для різних видів творчості (малювання, скульптура, декорування тощо); Використання тематичних кутків для занять за іншими профільними напрямками. *Залучення учнів до декору*: Організація тематичних конкурсів на найкращий художній декор чи дизайн класної кімнати; Залучення учнів до процесу розробки та реалізації ідей щодо оформлення класних приміщень; *Використання природних елементів у дизайні*: Розміщення акваріумів або ваз із живими квітами для природного естетичного вигляду; Використання дерев'яних чи кам'яних елементів у меблях чи декорі для природного та екологічного відчуття.

Створення такого насиченого та естетичного навчального середовища підвищує мотивацію та інтерес учнів до навчання, стимулює їх творчість та розвиває естетичний смак.

Щодо другої педагогічної умови: *використання сучасних технологій в мистецькому навчанні*: впровадження сучасних засобів та програм для розвитку творчих навичок (графічні редактори, віртуальні майстерні тощо) та сприяння використанню цифрових медіа для створення та презентації мистецьких проектів необхідно зазначити, що Впровадження сучасних технологій в мистецькому навчанні включає в себе різноманітні засоби та програми, які покращують якість та ефективність творчого процесу учнів. Ось деякі аспекти використання сучасних технологій в мистецькому навчанні:

Графічні редактори: Використання програм, таких як Adobe Photoshop, CorelDRAW, GIMP тощо, для створення та редагування графічних творів; Навчання учнів роботі з інструментами та ефектами графічних редакторів для розвитку їхніх творчих навичок; *Віртуальні майстерні:* Застосування віртуальних майстерень та онлайн-платформ для проведення мистецьких занять та майстер-класів; Забезпечення можливості учням дистанційно отримувати поради від професіоналів у галузі мистецтва через віртуальні платформи. *Віртуальна реальність (VR):* Використання VR-технологій для створення іммерсивних мистецьких досліджень та проєктів; Створення віртуальних галерей чи арт-просторів для демонстрації та експонування творів учнів; *Відео та анімація:* Використання відеоредакторів для створення мистецьких відеопроєктів та анімацій; Навчання основам монтажу та анімації для розвитку учнівських навичок у цих областях; *Цифрові мистецькі інструменти:* Використання цифрових планшетів та стилусів для малювання та творення цифрових ілюстрацій; Залучення учнів до використання спеціальних програм для розробки мистецьких проєктів. *Інтерактивні мистецькі додатки:* Використання ігрових платформ та додатків, які поєднують мистецтво та вивчення; Розробка власних мистецьких додатків, що сприяють креативному розвитку учнів; *Онлайн-платформи для співпраці:* Використання платформ для колективного створення мистецьких проєктів, спільного редагування або обговорення творів; Залучення учнів до віртуального обміну досвідом та порівняння своїх робіт з творчістю інших учнів; *3D-моделювання:* Використання програм для 3D-моделювання для створення об'ємних мистецьких проєктів; Застосування 3D-принтерів для втілення цифрових мистецьких ідей у фізичну форму.

Інтеграція сучасних технологій в мистецьке навчання розширює можливості учнів, забезпечуючи їм доступ до новаторських інструментів та стимулюючи творчість та інновації.

Стосовно третьої педагогічної умови, сприяння самовираженню та самооцінюванню через мистецтво може бути здійснене різними способами. Ось

деякі ідеї для стимулювання творчого самовираження учнів та організації сесій арт-терапії:

Індивідуальні і творчі завдання: Задавати завдання, які стимулюють особистість та відображають індивідуальні характеристики учня (наприклад, «Відобрази свої емоції в кольорах»); Давати вибір учням щодо техніки, стилю та теми своїх творчих завдань; *Сесії арт-терапії:* Організація регулярних сесій арт-терапії для розвитку емоційного та творчого самовираження; Використання різних матеріалів (фарби, олівці, глина) для творчого вираження емоцій; *Групові проекти та виставки:* Залучення учнів до колективних творчих проектів, що сприяють вираженню спільних ідей та цінностей; Організація виставок учнівських робіт для подальшого вираження власної гордості та самооцінки; *Щоденники мистецького самовираження:* Заохочення учнів вести щоденники для вираження своїх думок та емоцій через мистецтво; Дозвіл на експерименти та самовираження в рамках особистих творчих щоденників. *Події та конкурси:* Організація конкурсів та мистецьких подій для стимулювання творчості та вираження особистих талантів; Надання можливості учням показати свої творчі досягнення перед широкою аудиторією; *Менторство від вчителя:* Надання індивідуальних консультацій та порад щодо творчого самовираження; Взаємодія вчителя з учнем для розвитку його творчого потенціалу та самооцінки; *Використання технологій:* Використання онлайн-платформ та додатків для мистецького самовираження, де учні можуть ділитися своїми творчими роботами; Організація вебінарів чи майстер-класів з мистецтва для розширення творчих навичок учнів.

Створення стимулюючого середовища та заохочення самовираження допомагає учням розвивати свої творчі таланти, підвищує їхню самооцінку та сприяє психологічному благополуччю.

Висновки до першого розділу

У цьому розділі ми розглянули такі поняття, як «естетика», «естетичне виховання», «культура» і дійшли висновку, що естетична культура – це сформованість учнів естетичних знань, уподобань, ідеалів, розвиток здібностей до естетичного сприйняття дійсності, творів мистецтва, потреба вносити прекрасне у навколишній світ, зберігати красу природи. Метою естетичного виховання є формування найвищого рівня естетичної культури особистості, її здатність до естетичного освоєння дійсності. За підсумками аналізу психолого-педагогічної літератури ми розглянули компоненти естетичної культури: функції, властиві їй; фактори, що впливають на формування естетичної культури; етапи формування естетичної культури. Основи естетичної культури учнів закладаються у період шкільного життя. Важлива роль тут приділяється урокам профільного навчання. При цьому слід зазначити, що формування естетичної культури у кожному віковому періоді має свої, специфічні особливості.

Формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання вимагає створення специфічного середовища та застосування конкретних педагогічних умов.

Ось деякі ключові педагогічні умови, які можуть сприяти розвитку естетичного смаку та культури учнів:

а) **перша педагогічна умова:** *створення сприятливого навчального середовища:* організація класних кімнат та навчальних приміщень, що сприяють естетичному сприйняттю, з використанням художнього декору та витворів мистецтва та використання природних елементів;

б) **друга педагогічна умова:** *використання сучасних технологій в мистецькому навчанні:* впровадження сучасних засобів та програм для розвитку творчих навичок (графічні редактори, віртуальні майстерні тощо) та сприяння використанню цифрових медіа для створення та презентації мистецьких проєктів;

в) **третя педагогічна умова:** *стимулювання самовираження та самооцінки:* заохочення учнів виражати свої ідеї та емоції через мистецтво, організація сесій арт-терапії для розвитку емоційного і творчого самовираження.

Ці всі педагогічні умови створюють умови для повноцінного розвитку естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання, сприяючи їхньому творчому вираженню та розширенню художнього світогляду.

Мета естетичного виховання полягає в формуванні найвищого рівня естетичної культури особистості та розвитку її здібностей до естетичного освоєння навколишнього світу. Зазначено, що уроки профільного навчання відіграють ключову роль у формуванні естетичної культури учнів, адже вони спрямовані на розвиток конкретних знань і навичок у певній сфері.

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, було висвітлено компоненти естетичної культури, включаючи функції та фактори, які впливають на її формування. Зокрема, визначені етапи формування естетичної культури, які можуть варіюватися в залежності від вікових періодів.

Важливо підкреслити, що основи естетичної культури кладуться у шкільному віці, і профільне навчання в цьому процесі грає значущу роль. З урахуванням специфічних особливостей формування естетичної культури в різних вікових періодах, ми можемо забезпечити системний та ефективний підхід до естетичного виховання учнів.

РОЗДІЛ II

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Аналіз стану проблеми формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання

Формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання є складним, цілеспрямованим та поетапним процесом, який потребує від вчителя спеціально продуманої роботи. Він відбувається під час розвитку дитини у школі, вдома, у позашкільній та позакласній діяльності. Однак освітня галузь «Технологічна» має щодо цього найбільш за все можливостей. На уроках технологій ненав'язливо, без педагогічного диктату здійснюється розвиток чуттєвої сфери особистості, її естетичного світогляду, переконань, її естетичних ставлень до довкілля, до інших особистостей, до самого себе.

Метою дослідно-експериментальної роботи є теоретичне обґрунтування чинників формування естетичної культури учнів у процесі профільного навчання, експериментальна перевірка та апробація педагогічних умов, які сприяють удосконаленню естетичної культури старших учнів на уроках технологічного циклу дисциплін.

Дослідна робота відбувалася упродовж взаємопов'язаних етапів. На етапі констатувального експерименту вирішувалися наступні **завдання**:

- визначити стан розробки проблеми формування естетичної культури учнів на уроках технологій у 10-х класах сучасної школи;
- проаналізувати сучасні науково-методичні засоби щодо педагогічного впливу на розвиток естетичної культури учнів;
- за розробленими критеріями, показниками та ознаками визначити та проаналізувати рівень сформованості естетичної культури учнів 10-х класів;
- розробити програму з формування естетичної культури учнів на уроках технологій.

Експериментальною базою дослідження був Криворізький ліцей “Кредо” .

Всього програмою експерименту було охоплено 60 учнів 10-х класів.

В процесі експериментальної роботи були застосовані **методи**: вивчення й аналіз психолого-педагогічної й методичної літератури з досліджуваної проблеми; спостереження за ходом уроків технологій, за учнями поза уроку; бесіди з учнями, бесіди з вчителями; анкетування, вивчення шкільної документації, вивчення продуктів творчої діяльності учнів.

У ході реалізації намічених завдань ми виявили наступне.

Сьогодні наша держава виявляє турботу щодо естетичного виховання школярів й закладає засади формування естетичної культури учнів у освітній галузі «Технологічній». Концептуальною ідеєю розроблення змісту цієї освітньої галузі є цілісний художньо-естетичний розвиток особистості на основі взаємодії різних видів мистецтва і координації знань, умінь та уявлень, набуття яких необхідне для формування у свідомості учнів у процесі профільного навчання.

Освітня галузь «Технологічна» містить універсальні складові, що визначають основні результати навчання і виховання учнів, зокрема:

- аксіологічна (сприймання, інтерпретація, оцінювання мистецьких явищ), ціннісна художня орієнтація учнів, емоційно-естетичний досвід;
- праксеологічна (практична художня діяльність, і як результат – мистецькі вміння, навички);
- гностична (пізнання мистецтва, його особливостей як складової культури, і як результат – художні знання та уявлення учнів);
- креативна (творче самовираження у сфері мистецтва, як результат – досвід художньо-творчої діяльності);
- комунікативна (спілкування з приводу мистецтва, діалог культур, як результат – комунікативні вміння, культура художнього спілкування.

В Україні останнім часом спостерігаються зміни на краще в викладанні дисциплін технологічного циклу. Відтак найсуттєвішим компонентом змісту

технологічного навчання виступають вже не знання, а досвід емоційно-морального ставлення учня до дійсності [39].

Таким чином розгляд методичних рекомендацій до вивчення уроків технологій у школі дозволив виявити необхідні чинники щодо формування естетичної культури учнів засобами технологічної освіти.

Протягом року ми спостерігали за учнями двох 10-х класів. Тривогу педагогів завжди викликають школярі-підлітки, недарма цей вік називають «важким». Відомо, що специфічна соціальна позиція підлітків – перехід від дитинства до дорослості обумовлений станом психіки, якій характерні внутрішні протиріччя, невизначеність рівня вимог, бажання бути незалежним і ін. Саме в цей період у них починає формуватися світогляд, система ціннісних орієнтацій і естетичних поглядів, навички поведінки й спілкування, пошуки власного «Я».

Як показали наші спостереження вікові можливості школярів-підлітків – розвиток їхніх пізнавальних сил, самосвідомості й моральних почуттів, підвищений інтерес до внутрішнього світу людини, його думок, переживань – свідчать про необхідність прилучення їх до світу прекрасного. Багатогранно відображаючи життя, вона здатна вплинути на увесь духовний світ особистості.

Для виявлення рівня сформованості естетичної культури учнів нами була проведена робота у двох 10-х класах. Ґрунтуючись на виділених нами у п. 1.2 критеріях, показниках і ознаках сформованості естетично культури учнів ми виявляли наявний рівень естетичної культури, наявність бажання збільшити ці знання; Задля цього нами було проведено опитування учнів, спостереження, анкетування. Змістовим наповненням нашого дослідження був матеріал попередньої теми, яка вивчалася на уроках технологій у 10-х класах.

Анкета
для виявлення рівня сформованості
естетичних мотивів, потреб, інтересів в учнів у процесі
профільного навчання

1. Чи є важливими для подальшої професійної діяльності знання, уміння та навички естетичного спрямування?
2. Чи вважаєте за потрібне вдосконалювати практичний досвід для створення гармонійних за конструкцією та художнім оформленням виробів?
3. Чи вважаєте себе достатньо компетентним фахівцем в галузі декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну?
4. Ви прагнете до набуття і застосування знань, умінь та навичок естетичного сприйняття декоративних творів, виробів з текстильних матеріалів?
5. Ви виявляєте зацікавленість до самостійного творчого підходу у процесі створення виробів?
6. Чи отримуєте задоволення від споглядання якісно та естетично виготовлених виробів за законами гармонії та краси?
7. Чи можете оцінити власний емоційний стан, інтенсивність переживання, які виникають у процесі сприйняття творів мистецтва чи художньо оформлених виробів?
8. Чи прагнете брати участь у виставках виробів декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну?
9. Якими техніками оздоблення виробів з текстильних матеріалів Ви володієте досконало?
10. Які сучасні напрями діяльності естетичного спрямування є для Вас цікавими?
11. Яким технікам оформлення виробів надаєте перевагу відомим народним сучасним технікам?

Більш докладний аналіз опитування дозволив одержати наступні дані. За першим критерієм «Наявність знань у школярів про естетичний смак, естетичні уподобання» результати наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

«Наявність знань у школярів про естетичний смак, естетичні уподобання» (у %)

<i>Рівні</i>	<i>10-а експериментальний</i>	<i>10-б контрольний</i>
Високий	22,4	20,8
Середній	59,6	57,3
Низький	18,0	21,9

Як бачимо, і в експериментальному, і в контрольному класах рівень знань учнів приблизно однаковий. Але тільки в кожного 4-5-го школяра ці знання перебувають на досить високому рівні. Всі інші (а це майже 80%) мають посередні знання з даного питання.

За другим критерієм «Наявність бажання збільшити естетичний смак та естетичні уподобання» результати подані у табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

Наявність бажання збільшити естетичний смак та естетичні уподобання» (у %)

<i>Рівні</i>	<i>10-а експериментальний</i>	<i>10-б контрольний</i>
Високий	64,2	65,6
Середній	25,6	24,6
Низький	10,2	9,8

Отже, як бачимо, у більшості опитаних школярів є бажання довідатися більше естетичні уподобання та естетичні смаки. І тільки один з десяти із них цього не хоче.

Щоб виявити рівень естетичної культури за критерієм «Адекватність сприйняття учнями естетичних смаків та уподобань».

Аналіз результатів опитування учнів після прослуховування творів поданий у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Адекватність сприйняття учнями естетичних здобутків (у %)

<i>Рівні</i>	<i>10-а експериментальний</i>	<i>10-б контрольний</i>
Високий	12,2	10,9
Середній	46,5	46,4
Низький	41,3	42,7

Таким чином, у значної більшості учнів (близько 90%) неадекватне сприйняття естетичних смаків. Вони недостатньо добре розуміють, та бачать на уроках естетичні моменти. На жаль більшість учнів (майже 2/3) зовсім не цікаве дане питання. Отже цьому школярів потрібно ще вчити.

Підсумувавши отримані дані й проаналізувавши їх, а також використавши ознаки з табл. 1.2 ми одержали наступні результати рівнів сформованості естетичної культури учнів.

Таблиця 2.4

Рівень естетичної культури школярів на етапі констатувального експерименту (у %)

<i>Рівні</i>	<i>10-а експериментальний</i>	<i>10-б контрольний</i>
Високий	26,1	25,5
Середній	50,7	49,7
Низький	23,2	24,8

З таблиці видно, що рівень естетичної культури школярів не досить високий. Тільки в кожного четвертого відзначається високий рівень естетичної культури; у кожного другого школяра – середній; майже в кожного

четвертого – низький. Таким чином, майже 75% учнів мають середній і низький рівень розвитку естетичної культури. Це говорить про те, що необхідна подальша, більш складна, цілеспрямована робота з формування естетичної культури учнів на уроках технологій.

Таким чином констатувальний етап експерименту виявив певні *труднощі* у формуванні естетичної культури учнів на уроках технологій. А саме: переважно невисокий рівень естетичної культури самого вчителя, однобічність у підходах, методах та засобах естетичного впливу на свідомість учнів, недостатня увага до розвитку особистісних потреб, до реалізації запитів учнів у розширенні їх естетичного кругозору, що позначається на переважно середньому рівні розвитку естетичної культури школярів.

Розв'язання зазначених проблем можливе під час спеціально організованої роботи з формування естетичної культури учнів на уроках технологій. Саме це питання буде розглядатися в наступному параграфі.

2.2. Експериментальна робота з формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання

З метою підвищення рівня естетичної культури учнів нами була розроблена програма, основу якої склали певні педагогічні умови:

а) перша педагогічна умова: *створення сприятливого навчального середовища*: організація класних кімнат та навчальних приміщень, що сприяють естетичному сприйняттю, з використанням художнього декору та витворів мистецтва та використання природних елементів;

б) друга педагогічна умова: *використання сучасних технологій в мистецькому навчанні*: впровадження сучасних засобів та програм для розвитку творчих навичок (графічні редактори, віртуальні майстерні тощо) та сприяння використанню цифрових медіа для створення та презентації мистецьких проєктів;

в) третя педагогічна умова: *стимулювання самовираження та самооцінки*: заохочення учнів виражати свої ідеї та емоції через мистецтво,

організація сесій арт-терапії для розвитку емоційного і творчого самовираження.

Під час формувального експерименту ми намагалися вирішити такі завдання:

- зацікавити учнів уроками технологій;
- урізноманітнити форми й методи роботи на уроці технологій;
- навчити їх створювати й виготовляти своїми руками різноманітні вироби;
- розширювати знання у галузі технологій, сприяти розвитку творчих здібностей.

Використовуючи передовий педагогічний досвід, методичні рекомендації до проведення занять була складена й апробована експериментальна програма з теми «Творчий образ» – 7 годин.

Під час проведення занять використовувалися завдання-ситуації, проблемні питання, які були націлені на стимулювання естетичного інтересу учнів, формування їх естетичних смаків. Велика увага приділялася мотивації навчальної діяльності.

Широко використовувалася самостійна робота учнів з метою розширення їх естетичного кругозору: підготовки повідомлень, написання творів-роздумів, малювання й створення міні-сценаріїв за враженнями від прослуханих музичних здобутків тощо.

Під час проведення уроків значна увага приділялася естетизації оточуючого: оформленню кабінету, використанню засобів наочності задля підсилення естетичного впливу – портретів митців, слайдів, плакатів; музичному супроводу окремих фрагментів уроку і т.д.

Для прикладу покажемо плани конспектів двох уроків.

1 –й урок: « Вироби в'язані гачком. Вибір інструментів та матеріалів для в'язання гачком»

Дата:

Клас: «10»

Тема: «Вироби в'язані гачком. Вибір інструментів та матеріалів для в'язання гачком.».

Мета:

- **навчальна:** познайомити учнів з історією в'язання, навчити вибирати матеріали та інструменти для в'язання гачком, навчити в'язанню ланцюжка з повітряних петель.
- **розвивальна:** розвивати логічне мислення на основі спостережень, порівнянь, усвідомлення отриманого матеріалу; продовжувати розвивати навички роботи з технологій.
- **виховна:** зміцнювати бажання здобувачів освіти мати глибокі знання, виховувати відповідальність під час виконання завдань.

Дидактичне забезпечення: підручник, дошка, проектор, ноутбук, презентація.

Методичне забезпечення: програма з трудового навчання, календарне планування, методичні рекомендації щодо проведення уроків з теми.

Програмне забезпечення: браузер, офісні програми.

Технічне забезпечення: комп'ютер.

Тип уроку: комбінований.

Структура уроку

I. Організаційна частина	2
хв.	
II. Актуалізація опорних знань	2
хв.	
III. Мотивація навчальної діяльності	2
хв.	
IV. Вивчення нового матеріалу	
17 хв.	
V. Фізкультхвилинка	2
хв.	
VI. Закріплення нових знань	
15 хв.	
VII. Підсумки уроку	2
хв.	
VIII. Домашнє завдання	1
хв.	
IX. Оцінювання роботи учнів	2
хв.	

Хід уроку

I. Організаційний етап (2 хв.)

- привітання
- перевірка присутніх
- перевірка готовності учнів до уроку

II. Актуалізація опорних знань (2 хв.)

Дайте відповіді на запитання:

- Які інструменти та матеріали потрібні, щоб зв'язати іграшку чи серветку?
- З чого виготовляють пряжу для в'язання?
- Наведіть приклади декоративних виробів (одягу), які можна зв'язати гачком.

III. Мотивація навчальної діяльності (2 хв.)

Ми з вами продовжуємо вивчати цікавий світ трудового навчання.

На мій погляд тема, яку ми з вами вивчаємо зараз, знадобиться вам найчастіше. Прошу вас записати тему до зошиту: «Вироби в'язані гачком. Вибір інструментів та матеріалів для в'язання гачком.»

IV. Вивчення нового матеріалу (17 хв.)

В'язання гачком - це техніка в'язання, в якій використовується спеціальний інструмент, що називається гачок. Гачок схожий на невелику паличку з крючком на одному кінці. З його допомогою ви можете створювати різні вироби, в'язані з однієї нитки чи кількох ниток. В'язання гачком дозволяє створювати різноманітні вироби, такі як шарфи, шапки, покривала, іграшки, одяг та багато іншого.

Основна ідея в'язання гачком полягає у тому, що ви вставляєте гачок через петлі попереднього ряду і створюєте нові петлі, щоб утворити візерунки та текстурні ефекти. В'язання гачком дозволяє творчо виражати свою індивідуальність, використовуючи різні види гарнітурів та стежки.

Ця техніка в'язання є популярною серед тих, хто любить рукоділля, оскільки вона дозволяє швидко створювати прекрасні та корисні вироби.

В'язання гачком може бути як для початківців, так і для досвідчених майстрів, і воно відоме своєю доступністю та можливістю використовувати різноманітні матеріали для створення унікальних творінь.

Ознайомлення учнів із виставкою речей, пов'язаних гачком: серветки, грілочки на чайник, шалі, топи, блузки та ін.

Види гачків.

Основним інструментом для в'язання є гачок. Гачки бувають металеві, кістяні, пластмасові, дерев'яні різної товщини.

Товщина гачка позначається номером, який відповідає діаметру гачка у міліметрах. Чим більший номер, тим товщі гачок. Тонкі гачки роблять з рукояткою та накінецьником, який захищає тендітне вістря гачка.

Гачки для в'язання нитками виготовляють із нікельованого алюмінію, вони мають номери від 0,6 до 1,75. Гачки для вовняної пряжі з алюмінію – номери від 2 до 7, із пластмаси – від 2,5 до 15.

Щоб отримати бажаний результат в'язання, номер гачка повинен відповідати товщині пряжі. Вибір гачка, і відповідно, щільність в'язання залежить також і від індивідуального стилю в'язальниці. Тому той, хто в'яже пухко, повинен взяти тонший гачок, хто в'яже щільно – товстіший.

Для одягу осінньо-зимового сезону – шапок, спортивних теплих светрів – вибирають пластмасові, дерев'яні або кістяні гачки, а от ажурні легкі вироби в'яжуть тонкими металевими. Іноді, коли в'яжуть ажурні шалі, косинки, жакети, беруть тонкі нитки, працюють товстим гачком для того, щоб вийшла легка повітряна в'язка. Але зовсім виключено тонким гачком в'язати товсті нитки.

Вибираючи гачок, необхідно перевірити, чи він добре відшліфований. Гостра з глибоким вирізом борідка чіплятиметься за нитки та палець, погано протягуватиме петлі при в'язанні.

Рис. 1. В'язальний гачок

Матеріали для в'язання гачком.

Матеріалами для в'язання є нитки чи пряжа з натуральних чи хімічних волокон.

- Бавовна – один із найпоширеніших видів пряжі, що використовуються для в'язання гачком. У сучасній моді він посідає чільне місце. Бавовняні нитки різноманітні за колірною гамою та якістю (блискучі, матові, меланжеві, шовковисті та ін.). Їх використовують для в'язання будь-яких візерунків та видів виробів.
- Льон – міцні, невивілені нитки – застосовуються для в'язання переважно декоративних виробів.
- Вовняна пряжа - натуральний матеріал, що отримується з вовни тварин. Вовняна пряжа ідеальна для в'язання гладких, рельєфних та багатобарвних візерунків.
- Блискуча пряжа – віскозні та акрилові нитки, додані в основну пряжу та надають їй золотистого або сріблястого ефекту.
- Фасонна – пряжа, виготовлена за особливою технологією з додаванням різних за кольором та якістю волокон, синтетичних, металізованих ниток.
- Фантазійна пряжа – це меланжева пряжа, виготовлена із змішаних природних та синтетичних волокон з додаванням металізованих ниток різної фактури.

В'язати гачком можна також з товстої килимової пряжі, тасьми та інших матеріалів.

Вчитель показує зразки виробів та пряжу, з якої вони були пов'язані.

Підготовка до роботи матеріалів, що були у використанні.

Напевно, у кожному будинку є в'язані речі, з яких ви вже вирости, або вони вийшли з моди. Вміла рукодільниця обов'язково їх використовує.

Розпускати краще вироби, пов'язані вручну. Вироби, виготовлені на фабриці, не рекомендується розпускати, оскільки його деталі викроєні з цільного трикотажного полотна і при розпусканні вийде безліч коротких ниток. Зроблені з вовняної пряжі розпускаються також важко, часто рвуться.

Прати пряжу рекомендується у теплій воді з розчиненим пральним порошком, призначеним для ручного прання. Моток опускають у розчин і залишають на деякий час. Потім, легкими рухами, що стискають його пруть і прополіскують в теплій воді, змінюючи її кілька разів. Моток не викручують, а трохи віджимають і дають воді стекти.

Нитки виробу, що був у використанні, перед роботою потрібно випрямити, інакше петлі при в'язанні вийдуть нерівними, а в'язане полотно буде неоднорідним і пухким. Для випрямлення пряжі мокрий моток можна прив'язати до мотузки з підвішеним вантажем. Іноді положення мотка потрібно змінювати, пересуваючи вантаж.

Нову чи випрану стару пряжу перемотують із мотка в клубки, підкладаючи під нитку вказівний та середній пальці лівої руки. Коли зроблено достатньо витків, пальці звільняють, змінюють становище клубка. При такому способі перемотування клубок має один робочий кінець. Значно підвищують швидкість перемотування пряжі спеціальні пристрої.

Демонстрація положення гачка в руці:

Гачок можна тримати в руці по-різному. Зазвичай людина звикає одного положення. Спробуйте тримати гачок у руці як олівець (рис. 2, а). При цьому гачок лежить на руці, великий та вказівний пальці тримають його близько до

наконечника. Можна тримати гачок у руці як на малюнку б (рис.2, б). При цьому гачок знаходиться в долоні між великим та вказівним пальцями.

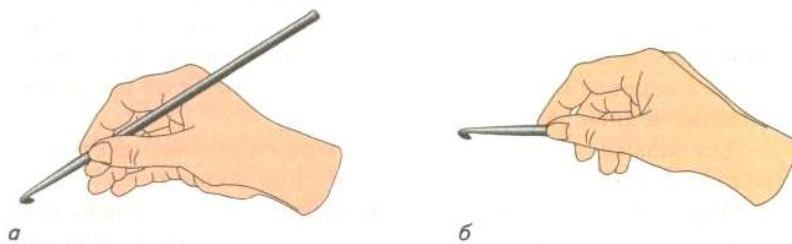

Рис. 2. Положення гачка у руці

Показ початку в'язання

Будь-який в'язаний гачком виріб починається з однієї повітряної петлі, яку можна отримати, якщо зав'язати вузлик на кінці робочої нитки, але не затягувати його. Або покласти робочу нитку на вказівний палець лівої руки, ввести під неї гачок і повернути проти годинникової стрілки на 360°. Далі нитку з петелькою беруть у ліву руку, кінчиком усередину долоні, перекинувши нитку через вказівний палець. У праву руку поміщають гачок і, просунувши його в петлю, захоплюють нитку від клубка на вказівному пальці лівої руки і протягують у вузлик. У нову петлю, не скидаючи її з гачка, знову простягають робочу нитку. За аналогією вив'язуються всі наступні петлі, які виходять із попередніх. Пров'язавши кілька сантиметрів таким чином, можна отримати ланцюжок із повітряних петель.

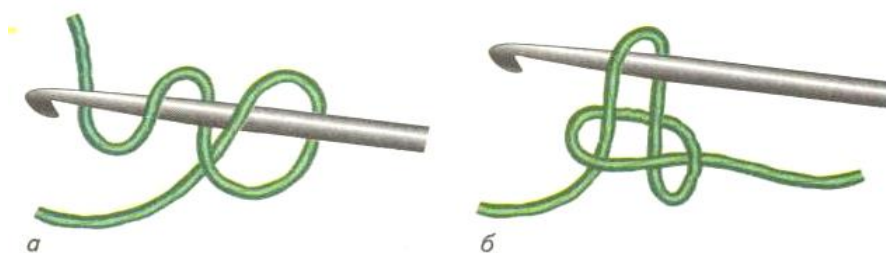

Рис. 3. Вив'язування початкової петлі, ланцюжки з повітряних петель

У схемах візерунків повітряна петля має своє позначення - маленький кружок, а ланцюжок з повітряних петель позначають кружками,

розташованими один за одним: скільки кружків - стільки повітряних петель потрібно пров'язати.

Практична робота.

Вступний інструктаж

Перед початком роботи насамперед слід обладнати зручне робоче місце. При в'язанні дуже важливо, щоб це місце було добре освітлене. Світло має падати на роботу з лівого боку. Сидіти треба прямо, торкаючись корпусом спинки стільця. Відстань від очей до роботи має становити 35-40 см. Під час в'язання клубок краще тримати у спеціальній клубочниці – невеликому кошику або коробці, що стоїть на підлозі з лівого боку.

В'язання має приносити лише користь, тому важливо пам'ятати правила безпечної роботи:

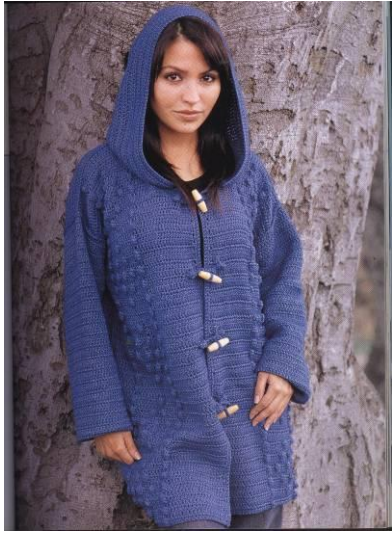
- Перед початком роботи слід вимити руки.
- Гачки повинні бути добре відшліфовані та зберігатися у певному місці.
- Не можна робити під час роботи різких рухів рукою з гачком – можна поранити сидячого поруч.
- Не в'яжіть кілька годин поспіль. Намагайтеся працювати не більше 2 годин із перервами.
- Після закінчення роботи заберіть усі інструменти у відведене місце.

Завдання

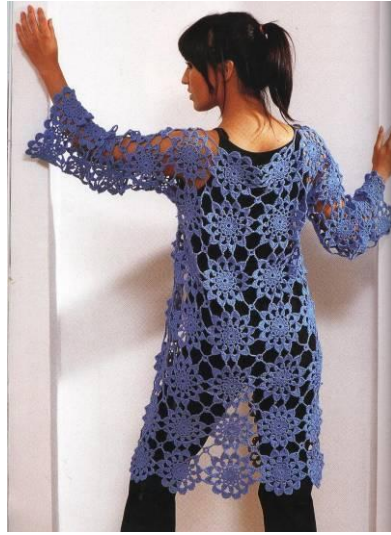
1). Підібрати для різних видів пряжі гачок відповідного розміру або до наявного гачка підібрати пряжу.

2) Виконати завдання для закріплення знань та розвитку творчих здібностей.

А) Знайдіть відповідності між моделлю та пряжею (нитками), з якої вона виконана.

1.

2.

3.

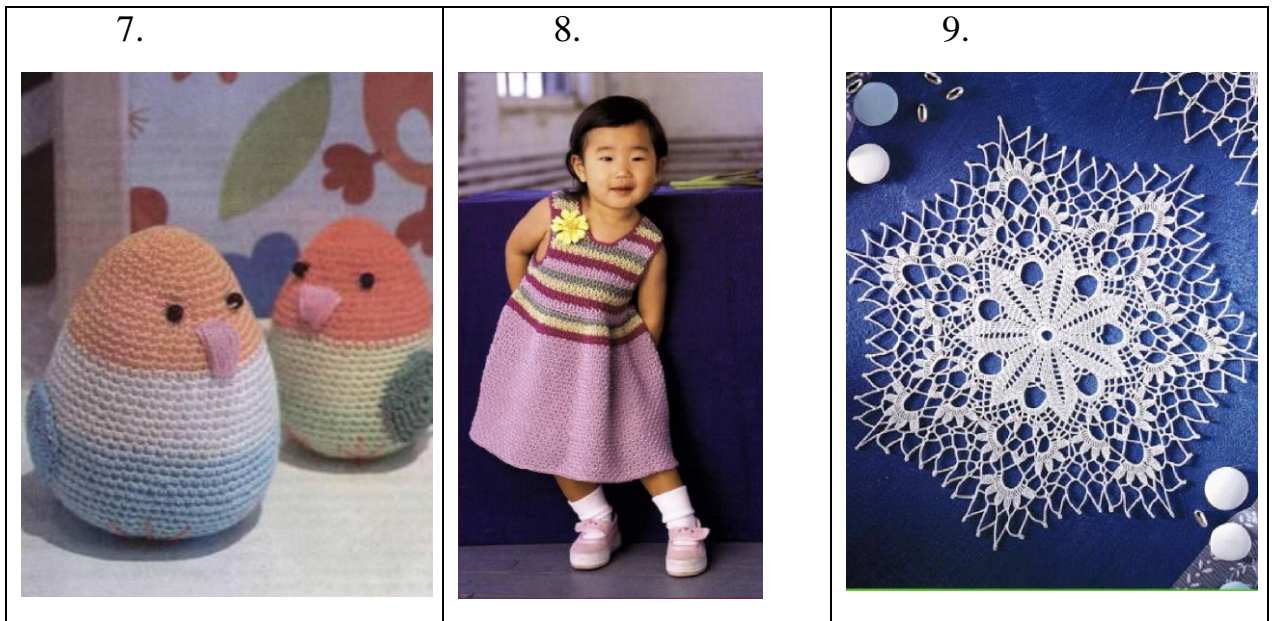
4.

5.

6.

Б) Назвіть вид пряжі за її описом:

1. Натуральна пряжа рослинного походження.
2. Штучна пряжа, одержана з целюлози шляхом хімічних реакцій.
3. Натуральна пряжа, що отримується з руна овець.
4. Натуральна, тонка, шовковиста пряжа, дуже пухнаста і приємна на дотик.
5. Синтетична пряжа, має високу еластичність і зносостійкість, часто додається в інші види пряжі для підвищення їх міцності.

В) Підберіть пряжу для в'язання моделей, обґрунтуйте свій вибір:

Відповідь:

А) 1-Б, 2-А, 3-В, 4-Г, 5-Е, 6-Д.

Б) 1 – бавовна, 2 – віскоза, 3 – шерсть, 4 – мохер, 5 – поліамід.

3) Зв'язати ланцюжок із повітряних петель.

Поточний інструктаж

Вчитель робить цільові обходи, стежачи на першому етапі за постановкою рук, положенням гачка під час роботи, контролює прийоми виконання початкової петлі, повітряних петель.

V. Фізкультхвилинка. (2 хв.)

Вправи для очей

1. Заплющити очі, не мружитися, рухати очними яблуками по колу.
2. Очима малювати латинську літеру V: подивитися вгору вліво, вниз, угору вправо, вниз.
3. Сильно замружитися, розплющити очі.
4. Заплющити очі, пальцями промасажувати очні яблука.
5. Подивитися прямо перед собою.
6. Приблизно 30 с швидко моргати, потім стільки ж дивитися не моргаючи.

VI. Закріплення нових знань (15 хв.)

- Які вироби для дому можна зв'язати гачком?
- Яку пряжу ви вибрали б для в'язання серветки?
- Що означає номер гачка?
- Як використовувати для в'язання стару пряжу?

VII. Підсумки уроку (2 хв.)

Рефлексія

- *Що нового сьогодні дізналися?*
- *Чого навчилися?*
- *Що сподобалось на уроці, а що ні?*

VIII. Домашнє завдання (1 хв.)

1. Опрацювати теоретичний матеріал.
2. Зв'язати ланцюжок із 50 повітряних петель.

IX. Оцінювання роботи учнів (2 хв.)

Вчитель відзначає здобувачів освіти, що були найактивнішими, виставляє оцінки. Здобувачі освіти отримують оцінки.

Ще один план-конспект уроку подано у Додатках.

2.3. Результати дослідно-експериментальної роботи

Після проведення дослідно-експериментальної роботи з формування естетичної культури учнів 10-х класів на уроках технологій нами був проведений повторний зріз за методикою, описаною у п. 2.1.

За першим критерієм «Наявність в учнів естетичного уподобання» отримані наступні дані (див. табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Порівняльні показники наявності в учнів знань у галузі технології за результатами експерименту (у %)

РІВНІ	10-а експериментальний		10-б контрольний	
	До експер.	Після експер.	До експер.	Після експер.
Високий	22,4	27,2	20,8	22,9
Середній	59,6	66,8	57,3	57,5
Низький	18,0	6,0	21,9	19,6

Аналіз отриманих даних показує, що рівень знань учнів у галузі технологій в експериментальному класі підвищився в середньому на 12%. Кількість учнів з високим рівнем знань зросло з 22,4% до 27,2%, тобто на 4,8%; кількість учнів із середнім рівнем знань також збільшилося з 59,6% до 66,8%, тобто на 7,2%. Число учнів з низьким рівнем скоротилося з 18,0% до 6,0%.

Рівень знань учнів у галузі технологій в контрольному класі збільшилося незначним чином – усього на 2,3%.

Це пояснюється особливостями запропонованої нами методики формування естетичної культури учнів. Наприкінці дослідно-експериментальної роботи вже досить багато учнів експериментального класу могли свідомо назвати вироби, правильно підібрати матеріал та фурнітуру.

За другим критерієм «Наявність бажання збільшити естетичний смак та уподобання» ми одержали такі дані:

Таблиця 2.6

Порівняльні показники наявності в учнів бажання розширити знання у галузі музики за результатами експериментальної роботи (у %)

<i>РІВНІ</i>	<i>11-а експериментальний</i>		<i>11-б контрольний</i>	
	<i>До експер.</i>	<i>Після експер.</i>	<i>До експер.</i>	<i>Після експер.</i>
Високий	64,2	67,4	65,6	66,6
Середній	25,6	27,2	24,6	26,0
Низький	10,2	5,4	9,8	7,4

В експериментальному класі кількість учнів, що бажають розширити свої знання на уроках технології, збільшилося на 4,8%; у той час як у контрольному тільки на 2,4%. Як нам здається, таке невелике збільшення кількості учнів в експериментальному класі, що бажають покращити свої знання пояснюється тим, що всі, хто хотів про це сказати, відповіли вже при першому опитуванні. А 4,8% – це ті учні, які під впливом занять за експериментальною методикою, захотіли ще більше прилучитися до музичної скарбниці.

За третім критерієм «Адекватність сприйняття учнями творчих здобутків»

Таблиця 2.7

Порівняльні показники адекватності сприйняття школярами творчих здобутків (у %) за результатами експерименту

<i>РІВНІ</i>	<i>10-а експериментальний</i>		<i>10-б контрольний</i>	
	<i>До експер.</i>	<i>Після експер.</i>	<i>До експер.</i>	<i>Після експер.</i>
Високий	12,2	18,3	10,9	11,9
Середній	46,5	53,9	46,4	47,8
Низький	41,3	27,8	42,7	40,3

З таблиці видно, що кількість учнів з адекватним сприйняттям творчих здобутків в експериментальному класі виросло на 13,5%. Число учнів з

високим рівнем зросло з 12,2% до 18,3%; із середнім рівнем – з 46,5% до 53,9%; кількість учнів з низьким рівнем скоротилося з 41,3% до 27,8%.

У контрольному класі рівень адекватності сприйняття школярами творчих добутоків виріс усього на 2,4%.

На наш погляд такі результати в експериментальному класі пов'язані з тим, що учнів стали уважніше слухати матеріал на уроці.

Вже із самого початку експериментальної роботи учні намагалися дати характеристику виробам, перейняти ті почуття, вони отримують під час виготовлення виробів.

На заключних уроках окремі учні вже могли запропонувати власні варіанти виготовлення виробів (хоча й не дуже складні). Цікаво, що дівчата більш активно й правильніше висловлювали власні думку, ніж хлопці.

Підсумувавши отримані в ході формувального експерименту дані й проаналізувавши їх, ми одержали наступну картину рівнів розвитку естетичної культури учнів (див. табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Порівняльні показники рівнів естетичної культури школярів (у %)

<i>РІВНІ</i>	<i>10-а експериментальний</i>		<i>10-б контрольний</i>	
	<i>До експер.</i>	<i>Після експер.</i>	<i>До експер.</i>	<i>Після експер.</i>
Високий	26,1	31,6	25,5	26,5
Середній	50,7	57,7	49,7	50,9
Низький	23,2	10,7	24,8	22,6

В експериментальному класі рівень естетичної культури учнів збільшився на 12,5%. Кількість учнів з високим рівнем естетичної культури виріс із 26,1% до 31,6%; із середнім рівнем – з 50,7% до 57,7%. Відповідно знизилася кількість учнів з низьким рівнем естетичної культури – з 23,2% до 10,7%. У контрольному класі підвищення рівня естетичної культури складає всього 2,2%.

Таким чином по-компонентний й загальний аналіз динаміки рівнів

сформованості естетичної культури учнів дозволяє підтвердити, що дослідно-експериментальна робота дала позитивні результати:

- в учнів підвищився інтерес до вивчення уроків технологій в школі;
- з'явилася потреба розширювати свої знання з культурології, відшукувати власні естетичні ідеали;
- учні стали більш вдумливо та серйозно ставитися до виговлення виробів, й отже формувати власні естетичні уподобання та смаки;
- почали проявляти естетичні почуття, і як наслідок необхідність у пошуках нового та креативного.

Отже розроблена нами програма з підвищення рівня естетичної культури учнів у процесі профільного навчання може бути використана в практиці роботи загальноосвітньої школи.

2.4. Методична розробка плану-конспекту уроків на тему: «Використання зорових ілюзій у проєктуванні одягу»; «Основи колористики. Роль кольору в композиції (кольоровий тон, насиченість, світло у кольорі)»

клас: 10

Тема: **Основи колористики. Роль кольору в композиції (кольоровий тон, насиченість, світло у кольорі).**

Мета:

навчальна: навчити здобувачів освіти основам колористики та визначити роль кольору в композиції; вдосконалити навички виготовлення шаблонів, засвоїти основи техніки роботи з різними матеріалами.

розвивальна: розвивати творчий потенціал, образне та просторове мислення, креативність, пізнавальний інтерес, самовиразність.

виховна: виховувати уважність, організованість, відповідальність, повагу та любов до праці.

Обладнання: ПК, робочі зошити, креслярські приналежності, колірні круги.

Міжпредметні зв'язки: інформатика, біологія, географія.

Тип уроку: комбінований.

Хід роботи

I. Організаційна частина:

Привітання. Перевірка присутності учнів на уроці. Призначення чергових.

Перевірка наявності спецодягу.

II. Перевірка д/з. Актуалізація опорних знань.

Тестова перевірка знань:

1. Що таке колористика?
2. Як кольори впливають на людину.
3. Скільки відтінків вам відомо?
4. Колір - це...
5. Назвіть основні кольори.
6. Скільки кольорових схем ви знаєте?
7. Як вибрати колірну схему?

III. Повідомлення теми і мети уроку. Мотивація.

Колір грає важливу роль в нашому сприйнятті світу і може впливати на наш настрій, емоції та спосіб сприйняття оточуючого середовища. Відтінки та кольорові рішення використовуються для досягнення різних цілей в мистецтві, дизайні, архітектурі та багатьох інших галузях. Вони можуть виражати настрій, створювати атмосферу та впливати на сприйняття людей. Відтінки можуть бути емоційно зарядженими, спокійними, агресивними або романтичними. Тому вибір кольорової палітри є важливим елементом в будь-якому проекті або дизайні, оскільки він може мати суттєвий вплив на сприйняття інтер'єру чи мистецтва.

IV. Пояснення нового матеріалу.

Що таке теорія кольору?

Теорія кольору дійсно важлива в дизайні та інших сферах, де кольори грають ключову роль. Вона допомагає розуміти, як кольори взаємодіють між собою,

як створювати гармонійні схеми та як виражати певні настрої та повідомлення за допомогою кольорів. Знання теорії кольору дозволяє дизайнерам, художникам і іншим фахівцям більш обізнано працювати зі своїми проектами та ефективно виражати свої ідеї через кольори.

Основні кольори (первинні) - це червоний, жовтий і синій. Комбінування цих основних кольорів дає вторинні кольори: помаранчевий, зелений і фіолетовий.

А потім третинні кольори формуються шляхом комбінування основних кольорів і вторинних кольорів. Зрозуміння структури кольорового кола допомагає вибирати відповідні кольорові схеми для різних дизайнерських завдань і досягати бажаних ефектів у візуальному мистецтві та дизайні.

Основні кольори

Основні кольори є основою для всіх інших відтінків. Інтересно, що сприймання кольорів може варіювати в залежності від культурних, біологічних і психологічних факторів. Поняття основних кольорів і системи кольорів є важливими для мистецтва, дизайну та візуальних комунікацій, оскільки вони допомагають створювати відчуття гармонії і сприйняття візуальних творів.

Кольорові моделі

Перш ніж почати змішувати кольори, ви повинні зрозуміти, що колір має дві різні природи: відчутні кольори, які є поверхнею об'єктів, і інші, які утворюються світлом, таким як промені телевізора. Ці типи створюють двоколірні моделі, за допомогою яких формується колірний круг: адитивний і субтрактивний.

Модель адитивного кольору розглядає червоний, синій і зелений як основні кольори, тому її також називають системою кольорів RGB . Ця модель є основою всіх кольорів, що використовуються на екрані. Комбінація основних кольорів у рівних пропорціях цієї системи створює вторинні кольори, які є блакитним, пурпуровим і жовтим, але вам потрібно пам'ятати, що чим більше

світла ви додаєте, тим яскравішим і світлішим стає колір. Результати, отримані шляхом змішування додаткових кольорів, часто суперечать інтуїції людям, які звикли до субтрактивної системи кольорів фарб, барвників, чорнила та інших матеріальних об'єктів.

Так, субтрактивна колірна модель використовується для змішування кольорів в поліграфії, живописі, індустрії друку та інших галузях. Колірна модель RYB відображає основні пігментні кольори, з яких можна утворювати інші відтінки шляхом суміші. Колірна модель CMYK є розширеною версією, де додано чорний колір (К), щоб отримати більш точні відтінки і покращити друк.

Ці моделі допомагають управляти кольорами в друкарському виробництві та роботі з кольоровими зображеннями в графічних програмах. Вони дозволяють дизайнерам та художникам точно визначити, які кольори і в яких пропорціях потрібно використовувати для досягнення бажаного кольору.

Характеристики кольору

Теплі кольори, такі як червоний та жовтий, мають теплоту і можуть викликати емоції, пов'язані з теплом, пристрастю та енергією. Вони часто використовуються для створення драматичних або емоційних ефектів у дизайні та мистецтві. Однак вони також можуть бути сприйняті як агресивні або надто інтенсивні, тому їх слід використовувати з розумінням та у відповідних контекстах.

Кольори можуть грати важливу роль в комунікації. Наприклад, червоний колір може використовуватися для позначення небезпеки або важливості, а також для привертання уваги. Водночас, холодні кольори, як блакитний та зелений, мають спокійну і заспокійливу якість і можуть використовуватися для створення атмосфери спокою та гармонії.

Холодні та теплі кольори як елементи, які можуть викликати різні асоціації та емоції. Холодні кольори можуть надавати зображенню відчуття прохолоди, спокою або містити асоціації з природними елементами, які ви вказали. З іншого боку, теплі кольори, такі як червоний та оранжевий, можуть

створювати враження тепла, енергії та радості.

Розуміння впливу різних кольорів дозволяє дизайнерам і художникам використовувати їх для досягнення певних цілей у своїх творчих роботах. Наприклад, вони можуть використовувати теплі кольори для залучення уваги або створення позитивного настрою, та холодні кольори для створення спокою та емоційної глибини.

Відтінки кольорів

Створення відтінків шляхом додавання білого або чорного до основного кольору - це чудовий спосіб розширити кольорову палітру та створити гармонійні монохромні схеми. Монохромні схеми можуть бути дуже ефективними для створення візуального інтер'єру або дизайну, оскільки вони використовують один основний колір у різних відтінках. Це може надати дизайну єдність та різноманітність одночасно.

Значення кольору

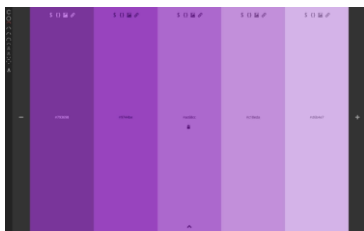
- Червоний — зазвичай асоціюється з силою, пристрастю або енергією та може сприяти дій на вашому сайті
- Помаранчевий — радість і ентузіазм, що робить його хорошим вибором для позитивних повідомлень
- Жовтий — уособлення щастя й розуму, але остерігайтеся надмірного використання
- Зелений — часто пов'язаний із зростанням або амбіціями, зелений може створити відчуття, що ваш бренд розвивається
- Блакитний — спокій і впевненість, залежно від відтінку — світлі відтінки створюють відчуття спокою, темні кольори — впевненіше
- Фіолетовий — розкіш або креативність
- Чорний — сила і таємниця, і використання цього кольору може допомогти створити необхідний негативний простір

- Білий — безпека та невинність, що робить його чудовим вибором для оптимізації вашого сайту

5 типів кольорових схем

1. Монохромний

Монохроматична колірна схема складається з різних тонів, відтінків і насиченості одного основного кольору. Вони дуже згуртовані, але ризикують стати одноманітними.

2. Комплементарні

Додаткові колірні схеми базуються на двох кольорах з протилежних сторін колірного кола. Оскільки ці два відтінки будуть дуже різними, такі схеми можуть бути дуже ефектними та помітними. Існує також розділене комплементарне — коли один основний колір використовується з двома аналогічними кольорами, що доповнюють його.

3. Аналогічний

Аналогічні колірні схеми містять три кольори, розташовані поруч один з одним на колірному колі. Завдяки тональній подібності ці схеми можуть створити дуже цілісне, єдине відчуття без монотонності монохромної схеми.

4. Триадичні

Щоб створити триадичну колірну схему, намалюйте рівносторонній трикутник (трикутник, у якого всі три сторони мають однакову довжину) на колірному колі та виберіть три кольори в точках трикутника. Ця тріада створює різноманітну, але збалансовану схему.

5. Тетрадійний

Тетрадна колірна схема включає чотири кольори, які знаходяться на однаковій відстані один від одного на колірному колі. Оскільки чотири кольори можуть утворювати квадрат або прямокутник, деякі ресурси розбивають ці колірні схеми на дві — квадрат і прямокутник.

V. Закріплення нового матеріалу.

Перед тим, як перейти до практичної частини нашого уроку, хочу поставити вам кілька питань:

1. Назвіть кольори в їхній спектральній послідовності. Скільки відтінків кольорів ви можете назвати?
2. Що таке хроматичні та ахроматичні кольори?
3. Які кольори гармонійно поєднуються в композиції інтер'єрів?

IV. Підсумок уроку.

Рефлексія (техніка «Запитальний ряд»)

1. Чи досягли поставленої мети?
2. Чи виникали труднощі у вас під час уроку?
3. Що нового для себе ви дізналися на уроці?
4. Чи можна скористатися отриманими знаннями у повсякденному житті?

Оцінювання результатів роботи на уроці. Аналіз робіт учнів (учитель виділяє кращі роботи, вказує на недоліки в гірших роботах та коментує їх). Мотивація оцінок. Учитель виставляє оцінки за роботу на уроці, користуючись такими критеріями: самостійність виконання роботи, виріб, активність на уроці, поведінка, перевірка домашнього завдання.

VII. Домашнє завдання.

– Дякую всім за співпрацю!

Повідомлення домашнього завдання.

Учні приводять у порядок робоче місце та одяг, з дозволу вчителя виходять з майстерні.

Висновки до другого розділу

У ході вивчення сучасного стану проблеми формування естетичної виховання учнів у процесі профільного навчання підтвердилися актуальність пошуку нових шляхів її вирішення.

З'ясувалося, що не зважаючи на наявність державних документів, методичних рекомендацій, естетичне виховання учнів поки що не знайшло чинного місця серед інших завдань сучасної освіти в школі. Викликає занепокоєння переважно середній рівень естетичної культури сучасного вчителя технологій, відсутність на уроках засобів естетичного впливу, низька матеріально-технічна база кабінету технологій.

Діагностика рівнів естетичної культури та естетичної вихованості учнів 10-х класів показала, що цей рівень недостатньо високий: тільки в кожного четвертого школяра відзначається високий рівень; у кожного другого –

середній; і майже в кожного четвертого – низький. Це говорить про те, що майже 75% учнів мають середній і низький рівень естетичної культури.

Для підвищення рівня естетичної культури учнів нами була розроблена програма, що була апробована й впроваджена у 10-а класі Криворізькому ліцею «Кредо» Криворізької міської ради м. Кривого Рогу. Зміст програми ґрунтувався на визначених нами педагогічних умовах формування естетичної культури учнів у процесі профільного навчання.

По закінченню дослідно-експериментальної роботи ми провели контрольний зріз і виявили, що в експериментальному класі рівень естетичної культури учнів у процесі профільного навчання у цілому підвищився на 12,5%; у контрольному класі – тільки на 2,2%. Тобто можна сказати, що розроблена нами програма дала позитивні результати.

ВИСНОВКИ

1. З'ясовано різні підходи до визначення самого поняття «естетична культура», «естетичне виховання», та конкретизовано його визначення. Проведений аналіз визначень «естетична культура» та «естетичне виховання» в різних наукових та педагогічних джерелах. Виділені основні компоненти та аспекти естетичної культури, такі як знання, смаки, цінності, здатність до естетичного сприйняття. Обґрунтовано важливість естетичного виховання для розвитку особистості та її інтелектуальних та емоційних аспектів. Зазначено, що естетичне виховання є багатограним процесом, що включає в себе взаємодію культурних, соціальних та особистісних факторів. Конкретизовано роль педагога у формуванні естетичної культури учнів та виявлено його функції у процесі естетичного виховання. Проаналізовано можливості впровадження естетичного виховання в різні сфери навчального процесу та практичні аспекти його реалізації. Визначено перспективи подальших досліджень у сфері естетичної культури та виховання, зокрема розробка нових методик.

2. Встановлено, що естетичне виховання учнів у процесі профільного навчання пов'язано з творчим розвитком, естетичною культурою, рівнем художнього мислення, специфіки формування професійних компетентностей у процесі вивчення основ композиції, дизайну, художньо-конструкторської діяльності, різновидів декоративно-ужиткового мистецтва та ін. Воно є синтезом інтелектуально-творчих та емоційно-позитивних якостей особистості, які дозволяють розвивати естетичні потреби, уяву, смаки, актуалізувати здібності художнього спрямування, необхідні майбутньому педагогу, діяльність якого має не лише прикладне, а й художнє спрямування.

Естетичне виховання учнів у процесі профільного навчання здійснюється за такими фазами: установка на цілісне сприйняття об'єкта, поєднання емоційно-чуттєвої активності та осмислення художнього образу, фаза катарсису, естетичне оцінювання змісту виробу. Проте, цей процес

пов'язаний з емоційною сферою і не завжди повністю усвідомлюється.

Для формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання необхідно враховувати поєднання таких *компонентів*: мотиваційного (активізує формування мотивів, потреб, інтересів, позитивне ставлення майбутніх учителів технологій до проектно-технологічної діяльності естетичного спрямування); пізнавального (забезпечує компетентність старшокласників в сфері декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну, проектно-технологічної діяльності створення виробів з текстильних матеріалів); почуттєвого (сприяє підвищенню рівня активності та естетичних переживань); діяльнісного (сприяє формуванню системи знань, умінь і навичок естетичного спрямування в учнів у процесі профільного навчання).

3. Для розробки методики організації навчальної діяльності з формування естетичного виховання учнів у процесі проектування та виготовлення швейних виробів важливими є: *принципи* наочності і естетичного осмислення виробів; усвідомлення, визнання, вивчення досвіду дизайнерів, майстрів декоративно-ужиткового мистецтва; естетична спрямованість навчальної діяльності.

4. Для вдосконалення навчального процесу визначено педагогічні *умови*, які підвищують ефективність поетапної методики формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання у процесі вивчення проектування та виготовлення швейних виробів, а саме:

а) *створення сприятливого навчального середовища*: організація класних кімнат та навчальних приміщень, що сприяють естетичному сприйняттю, з використанням художнього декору та витворів мистецтва та використання природних елементів;

б) *використання сучасних технологій в мистецькому навчанні*: впровадження сучасних засобів та програм для розвитку творчих навичок (графічні редактори, віртуальні майстерні тощо) та сприяння використанню цифрових медіа для створення та презентації мистецьких проєктів;

в) *стимулювання самовираження та самооцінки*: заохочення учнів

виражати свої ідеї та емоції через мистецтво, організація сесій арт-терапії для розвитку емоційного і творчого самовираження.

5. За результатами аналізу опитування учнів на уроках технологій встановлено, що необхідно реалізувати потенційні можливості щодо підвищення рівня сформованості естетичного виховання. З метою підвищення рівня сформованості естетичного виховання учнів на уроках технологій розроблено *завдання*, які відповідали етапам і педагогічним умовам, представленим в дослідженні.

6. Для виявлення особливостей формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання проаналізовано можливості вирішення цієї проблеми в процесі навчання та проведено анкетування та опитування учнів на уроках технологій і враховано ступінь пізнавальної школярів у процесі естетичного сприйняття та виховання; їх ініціативність, самооцінку; особливості індивідуальних уподобань в сфері художнього конструювання, декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну виробів.

Отримані результати експериментальної роботи підтвердили ефективність запропонованої методики формування естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання у процесі проєктування та виготовлення виробів з текстильних матеріалів.

Вважаємо, що проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, а подальшого дослідження потребує формування та розвиток естетичного виховання учнів у процесі профільного навчання в умовах самостійної роботи, у вивченні міжпредметних зв'язків на уроках технологічного циклу дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антонович Є. А. Російсько-український словник-довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури: навч. посібник. Львів: Світ, 2001. 240 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і . ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ Перун, 2009. 1736 с.
3. Волкова Н.П., Верченко Л.С. Розвиток соціально-комунікативної компетентності майбутніх викладачів вишу засобами веб-орієнтованих технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2019, Том 70, №2.С.194-202.
4. Галамбош Г. В. Методика навчання українських народних промислів майбутніх учителів трудового навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2017. 274 с.
5. Галус О. М. Педагогічне управління адаптацією майбутніх учителів у системі ступеневої освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.06 / ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» АПН України. Київ, 2009. 50 с.
6. Гедвилло О., Знамеровська Н. Готуємо викладачів основ дизайну в школі / Трудова підготовка в закладах освіти. 1996. №1. С. 25-27.
7. Гедзик А. Дидактичні умови оптимізації початкового етапу формування графічних понять у майбутніх учителів технологій. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6. Ч. 1. С. 25–31.
8. Гервас О. Г. Методичні вказівки до лабораторно-практичних робіт з курсу «Основи дизайну». Умань: УДПУ, 2003. 135 с.
9. Гервас О. Формування знань з основ дизайну в майбутніх учителів трудового навчання / Трудова підготовка в закладах освіти. 2004. №1. С. 26-29.
10. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методичні поради молодим науковцям. Київ, 1995. 45 с.
11. Гончаренко О., Коломієць Ю., Вересоцька Н. Формування конкурентоспроможного фахівця зі спеціальності «Технологічна освіта».

Рідна школа. 2012. № 11. С. 51–55

12. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ: Планер, 2010. 308 с.

13. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. 2 вид., доп. й випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

14. Гончаренко С. У., Олійник П. М., Федорченко В. К. та ін. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. / за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. Київ: Вища школа, 2003. 323 с.

15. Гуревич Р. С., Гордійчук Г. Б., Коношевський Л. Л. та ін. Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ: монографія / за ред. Р. С. Гуревича. Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2011. 348 с.

16. Доротюк В. І., Піддячий М. І., Левченко Ф. Г., Рогоза В. В., Васківський М. В., Доротюк О. Г. Соціально-професійна орієнтація учнів в умовах профільного навчання: моногр. Київ: Педагогічна думка, 2015. 338 с.

17. Дятленко С. М. Підготовка учнів 8-9 класів до профільного самовизначення у процесі професійної орієнтації. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Сер.: «Педагогіка».* 2007. № 8. С. 140–145.

18. Єжова О. В. Педагогічні умови наступності в навчанні конструювання одягу майбутнього вчителя технологій в системі «професійно-технічний навчальний заклад – вищий навчальний заклад». *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Сер.: «Педагогічна».* 2013. Вип. 19. С. 216–218.
URL: <http://journals.uran.ua/index.php/2307-4507/article/view/31770> (дата звернення: 06.04.2017).

19. Загальна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. 2-ге вид., переробл. і допов. Вінниця: Нова книга, 2004. 704 с.

20. Зоріна М.О. Сутність поняття “творча особистість”. *Міжнародна науково-практична конференція “Філософські аспекти професійної освіти”*. / За заг. ред. Т. С. Плачинди. Херсон – Кропивницький: ПП «Поліум», 2022. С.145-150.
21. Зоріна М. О. Розвиток креативних здібностей учнів середньої школи на уроках праці. *Всеукраїнська науково-практична конференція “Управління розвитком ЗП(ПТ)О на засадах педагогічної логістики: стан, реалії, досвід”*. Кафедра професійної і вищої освіти ЦУПО ДЗВО “університет менеджменту освіти” Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Чернівецькій області. Чернівці: ПП «Поліум», 2022. С.22-28
22. Зоріна М.О. Формування креативної особистості учнів у процесі технологічної підготовки. *Регіональна науково-практична конференція молодих учених “Актуальні проблеми освітньої галузі України”*. / за ред. Кузьменка В. В., Кохановської О. В. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2023. С.212-214
23. Зоріна М. О. Вивчення характерних особливостей одягу давніх культур на уроках технологій. *Модернізація змісту освіти у підготовці майбутніх професійно-педагогічних фахівців/ Криворізький державний педагогічний університет. Кривий Ріг : КДПУ. 2023. С.88-90.*
24. Кириченко М. Н. Основи образотворчої грамоти. Київ: Вища школа, 2002. 245 с.
25. Коберник О. Концептуальні засади технологічної освіти учнівської молоді в Україні. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnik_nauk_praz/2010/2010_2_35.pdf (дата звернення: 18.08.2015).
26. Коберник О. М. Проектна технологія: теорія, історія, практика: моногр. Умань: ПП Жовтий О. О., 2012. 229 с.
27. Колесник М. І. Наочність у навчальному процесі / Педагогіка і психологія. 1997. №2. С. 32-37.
28. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура. Київ: ЦУЛ, 2002. 508 с.
29. Корець М. С., Вдовченко В. В., Тарара А. М. Педагогічні умови реалізації технологічного профільного навчання. *Науковий часопис НПУ*

- ім. М. П. Драгоманова. Серія № 13: «Проблеми трудової та професійної підготовки»*: зб. наук. пр. Київ, 2010. Вип. 6. С. 213–214.
30. Лола В. Г. Формування технологічної культури майбутніх учителів трудового навчання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Тернопіль, 2003. 20 с.
31. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посібник. Вид. друге, переробл. та доповн. Київ: Центр навч. літератури, 2004. 272 с.
32. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології: навч. посібник. Київ: Видавничий центр «Просвіта»; Пошуково-видавниче агентство «Книга пам'яті України», 2000. 368 с.
33. Савченко Л., Волкова Н., Кулінка Ю. Ігри та ігрові технології на уроках трудового навчання: навч.-метод. посіб. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2011. 284 с.
34. Українська та зарубіжна культура. Курс лекцій / під ред. М. М. Заковина, КОО. Київ: ЦУЛ, 2000. 622 с.
35. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: «Академвидав», 2006. 352 с. (Альма-матер).
36. Холмянський Л. М., Щипанов А. С. Дизайн: Проб. навч. посібник для 5-7 кл. серед. шк.: пер. з рос. Київ: Освіта, 1992. 205 с.
37. Холмянський Л. М., Щипанов О. С. Дизайн. Київ: Освіта, 1992. 208 с.
38. Цись О., Серьогіна І., Саф'ян К. Формування індивідуального стилю діяльності викладача сфери обслуговування у процесі професійної підготовки. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2023, № 2 (126). С.65-72.
39. Шпара П. Е. Технічна естетика і основи художнього конструювання. Київ, 1978. 286 с.
40. Шумега С. С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Історія дизайну меблів та інтер'єра: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 300 с.

41. A. O. Platsok & V. V. Olijnyk, Using the technology of "lapbook" in working with preschoolers: a teaching manual. Vinnitsa, Ukraine: MMK, 2017.

[Електронний ресурс]. Доступно:

<https://dorobok.edu.vn.ua/article/pdf/2043>. Дата звернення: Трав. 03, 201

урок №4

Клас: 10

Тема: Особливості українського етнічного стилю інтер'єру.

Мета:

навчальна: вдосконалити навички виготовлення шаблонів, засвоїти основи техніки роботи з різними матеріалами; навчити здобувачів освіти особливостям українського етнічного стилю інтер'єру.

розвивальна: розвивати творчий потенціал, образне та просторове мислення, креативність, пізнавальний інтерес, самовиразність.

виховна: виховувати уважність, організованість, відповідальність, повагу та любов до праці.

Обладнання: плакат М'які меблі в українському етнічному стилі.

Міжпредметні зв'язки: інформатика, біологія, географія.

Тип уроку: комбінований.

Хід роботи

I. Організаційна частина:

- Перевірка присутніх. Перевірка готовності до уроку.

Учитель. Доброго дня! Давайте перед початком уроку посміхнемося один одному, бо гарний настрій допомагає будь-якій справі.

II. Перевірка д/з. Актуалізація опорних знань.

Бесіда.

1. Що таке етнічний стиль?
2. Стиль, у якому комплекти одягу відтворюють риси національного костюма певного народу...

3. Що таке стиль?
4. Особливості українського стилю.
5. Риси українського стилю?
6. Що таке колористика?
7. Що таке дизайн?

III. Повідомлення теми, мети й завдань.

Діти тема нашого сьогоднішнього уроку: Особливості українського етнічного стилю інтер'єру. Український етнічний стиль в інтер'єрі є колоритним і різноманітним, він віддзеркалює багатий культурний спадок України. Цей стиль охоплює стародавні традиції та відображає їх в сучасному контексті. Український стиль може бути застосований як для оформлення житлових приміщень, так і для ресторанів, кафе або готелів.

Характерними рисами українського стилю в інтер'єрі є використання дерев'яних брусів у конструкції приміщень, а також традиційних матеріалів, які використовувались в минулому, таких як глина та солома. Популярні також грубки, які можуть бути розписані квітами, фігурками тварин і візерунками, що надає інтер'єру особливий колорит.

Піч в українському стилі вважається символом здоров'я та дому. В минулому вона була центром сімейного життя, використовувалася для приготування їжі, сну та лазні. Її розташування та дизайн мали велике значення, а також важливу символічну роль в житті господарів.

Український етнічний стиль в інтер'єрі відзначається барвистістю та символізмом, і він може бути цікавим способом виразу національної спадщини в сучасному житті.

IV. Пояснення нового матеріалу.

Великий стіл, за яким збиралася вся родина, грає важливу роль в українському етнічному стилі інтер'єру. Цей стіл виготовлявся з міцної деревини і служив не лише для прийому їжі, але і для проведення різних сімейних обрядів, спільних святкувань та зустрічей.

Великий стіл об'єднував родину навколо нього і був місцем, де обговорювалися важливі справи, розглядалися плани на майбутнє та відзначалися святкові події. Його міцна конструкція та виготовлення з якісної деревини свідчили про стійкість і надійність сімейного об'єднання.

В сучасних інтер'єрах українського стилю, великі столи також можуть бути використані для створення атмосфери гармонії та спільності у сім'ї, а також для додавання елементів етнічного декору до приміщення.

Вишиті рушники з обереговою символікою мали важливе місце в українській культурі і побуті. Вони були не лише предметами декору, але й мали глибокий символічний зміст. Різні види рушників служили на різних вікових та родових обрядах, використовувалися як обереги та символи різних життєвих подій. Вишиті рушники відображали багатий фольклорний спадок та майстерність українських жінок в ручній вишивці.

Український стиль в інтер'єрі та побуті завжди був багатим на національні мотиви та семантику. Всі зазначені деталі, від вишитих рушників і дерев'яних оберегів до глиняного посуду та полиць із ляльками-мотанками, створювали неповторну атмосферу в українських хатах. Ці предмети мали не лише декоративне призначення, а й символічне, відображаючи національну спадщину та віру в обереги.

Відзначимо, що український стиль завжди був пов'язаний з природністю, або своєю «землею». Він відображав національний характер, звичаї та цінності українського народу.

Сучасний український стиль в інтер'єрі дійсно поєднує національні елементи з сучасними технологіями та дизайнерськими рішеннями. Він використовує народні мотиви, які надають інтер'єру особливого колориту і зв'язку з культурною спадщиною.

Зручна і практична меблі, яка доповнена національним орнаментом, вишиті деталі, яскраві кольори, та грубі текстури деревини і каменю створюють унікальну атмосферу. Такий стиль дозволяє власникам виразити свою приналежність до нації та одночасно оточити себе сучасними комфортними речами.

Український стиль в інтер'єрі виражає національну гордість і дозволяє об'єднати минуле та сучасність в одному приміщенні.

Звучить дуже цікаво, як український етнічний стиль впроваджується в м'які меблі та інтер'єрні деталі. Це відмінний спосіб зберегти та відтворити національний колорит та традиції в сучасному дизайні. Зазвичай такі елементи створюють особливу атмосферу і дають можливість відчутти зв'язок з культурною спадщиною та історією нації. Український вишитий орнамент, петриківський розпис та інші національні мотиви можуть бути чудовим доповненням до сучасного інтер'єру, надаючи йому унікальну та особисту нотку.

М'які меблі в українському етнічному стилі

Український дизайнер Марта Серветник для виготовлення м'яких меблів використовує справжні гуцульські килими з домотканого вовняного полотна. У результаті клопіткої роботи виходить сучасний дизайнерський виріб, а точніше — вишукане крісло в етнічному стилі, з неабиякою історією та національним колоритом.

М'які меблі в етнічному стилі українського дизайнера Марти Серветник

Українські жінки віддавна декорували текстильні вироби не лише вишивкою, а й вибитими на них фарбами за допомогою дерев'яних штампів малюнками (техніка звалась вибійка). Сьогодні цю давню техніку використовують у створенні текстильних шпалер, постільної білизни і скатертин. Ще один старовинний спосіб декору — витинання. Але якщо традиційно витинанки виготовляють з паперу, то в сучасному інтер'єрі — з вінілових плівок, текстилю та інших матеріалів.

Кольоровими візерунками українці здавна прикрашали не лише свій одяг, а й дім. Сьогодні ця тенденція повертається, і в наш час українці наносять орнаменти у традиціях національного розпису або вишивки на стіни та меблі, викладають їх з мозаїки, вирізають з дерева тощо.

Оздоблення стін і меблів елементами петриківського розпису

«Вишиті» меблі

Українська вишивка надихнула дизайнера Ярослава Галанта створити унікальну колекцію меблів у національному стилі. Майстер буквально вишив візерунки кольоровими нитками крізь тисячі отворів на меблях. Колекція українського дизайнера мала колосальний успіх на меблевій виставці в Мілані 2012 р.

V. Підбиття підсумків заняття.

1. Що таке етнічний стиль?
2. Стиль, у якому комплекти одягу відтворюють риси національного костюма певного народу...
3. Що таке стиль?
4. Особливості українського стилю.

VI. Повідомлення домашньої роботи.

- Законспектувати викладений вище матеріал та вивчити його.

СЕРТИФІКАТ

засвідчує, що

взяв(ла) участь у *Регіональній науково-практичній конференції молодих учених*
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ»

(6 годин, 0,2 кредити ЕКТС)

Трина ЖОРОВА

В.о. ректора КВНЗ
«Херсонська академія
неперервної освіти»

14 ЛЮТОГО 2023 РОКУ
М.ХЕРСОН

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

СЕРТИФІКАТ

УЧАСНИКА ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

*"Модернізація змісту освіти у підготовці
майбутніх професійно-педагогічних фахівців"*

виданий

Марії Зориній

Ректор університету

Ярослав Шрамко

21 - 22 квітня 2023 року

СЕРТИФІКАТ

учасниці

X Міжнародної науково-практичної конференції
«Філософські аспекти професійної освіти»
(17 листопада 2022 року)

Зоріної Марії Олександрівни,
яка виступила із доповіддю

Сутність поняття «творча особистість»
обсяг – 15 годин (0,5 кредиту ЄКТС)

В.о. ректора Херсонського державного
аграрно-економічного університету,
доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Юрій КИРИЛОВ

